

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Jitka Mikysková

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jitka Mikysková

Marie Magdaléna Trčková z Lípy

Marie Magdaléna Trčková of Lípa

Poděkování

Děkuji touto cestou panu Prof. PhDr. Jaroslavu Čechurovi DrSc. za ochotu, se kterou se ujal vedené mé bakalářské práce a za podporu a cenné rady, díky kterým se mi ji podařilo dovést ke zdárnému konci.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 21. 4. 2012

Jitka Mikysková

Marie Magdaléna Trčková z Lípy

Předkládaná práce se zabývá osobností české šlechtičny 1. poloviny 17. století Marie Magdalény Trčkové z Lípy (1569 – 1633). Na základě dostupných pramenů a literatury se tato práce snaží o rekonstrukci životních osudů této významné aristokratky. Dochovaných pramenů se zachovalo bohužel velmi málo, trčkovský archív jako takový neexistuje. Předkládaná práce tedy vychází z nejrůznějších edic pramenů a zejména z prací Josefa Pekaře a Josefa Janáčka. Marie Magdaléna, narozená v rodině Lobkoviců, se později provdala za Jana Rudolfa Trčku z Lípy. Oba manželé byli ekonomicky velmi aktivní a obratní hospodáři. V předbělohorském období se o politiku příliš nezajímali a po pražské defenestraci se snažili o neutrální a opatrný postoj. Práce se zabývá v jednotlivých kapitolách rodinným životem, dětmi, přáteli, hospodářskou aktivitou a politickými postoji Marie Magdalény Trčkové a to v kontextu doby konce 16. století a prvních desetiletí 17. století. Jednotlivé etapy jejího života jsou řazeny chronologicky, od mládí, sňatku, rodinného života, jejích postojů jak před Bílou horou, tak zejména v pobělohorském období, kdy se nákupem konfiskátů Trčkové nesmírně obohatili. Na závěr se práce zabývá i povahou jejích styků s Albrechtem z Valdštejna, se kterým jsou Trčkové v tomto období tradičně spojováni.

Marie Magdaléna Trčková of Lípa

The present paper deals with the personality of early 17th century Czech noblewoman Marie Magdaléna Trčková of Lípa (1569 – 1633). Based on the available sources and literature, this work attempts to reconstruct the life and career of this important aristocrat. Unfortunately, the preserved sources are very scant. Trčkov archive as such does not exist. Thus the present paper had to be based on various editions of the sources, especially on works by Josef Pekař and Josef Janáček. Marie Magdaléna, born to the Lobkowitz family, has been married to Jan Rudolf Trčka of Lípa. Both spouses were economically very active and skilled managers. They never used to be politically active before the battle of Bílá hora, and they attempted to assume a neutral and cautious attitude after the Prague defenestration. The individual chapters of this work deal with the family life, children, friends, economic activity and political attitudes of Marie Magdaléna Trčková in the context of the end of 16th century and the first few decades of the 17th century. Periods of her life are sorted chronologically, from her youth, marriage, family life, and her attitude both before Bílá hora, as well as, more importantly, after the battle, when the house of Trček became greatly enriched by purchasing the confiscates. In its finishing part, the work also deals with the nature of her communications with Albrecht von Wallenstein, with whom the Trčeks are usually said to have been associated in this period.

OBSAH

1	Úvod	6
2	V rodinném kruhu	9
2.1	Rodinný původ	9
2.2	Sňatek s Janem Rudolfem Trčkou z Lípy	13
2.3	Děti	15
2.3.1	Mladší děti-Vilém a Johana.....	15
2.3.2	Alžběta Kinská	16
2.3.3	Adam Erdman-vytoužený dědic	18
3	Přátelé a společenské kontakty	21
3.1	Adam ml. z Valdštejna	21
3.2	Jindřich Matyáš z Thurnu	24
3.3	Albrecht z Valdštejna	27
4	Urozená manažerka	31
4.1	Správa statků.....	31
4.2	Trčkovská panství.....	33
4.3	Nákup konfiskátů.....	35
5	Cesta do zkázy.....	39
5.1	Dveře všech béd.....	39
5.2	Bílá hora a co dál?	41
5.3	Konverze nebo exil?	43
5.4	Poslední zápas.....	44
6	Závěr.....	51
7	Seznam použitých edic pramenů a literatury	54
7.1	Edice pramenů	54
7.2	Literatura	54
8	Přílohy	56

1 Úvod

Ještě donedávna se ženám v české historiografii věnovala poměrně malá pozornost. Jen ojediněle se ženy mihnou na pozadí osudů velkých mužů nebo dějinných událostí.

Není snadné nahlédnout do života žen raného novověku, jejich osudy nám ve velké většině zůstávají skryté, protože nemáme dostatek pramenů. Jako jeden z prvních se ženami zabýval v šedesátých letech 19. století František Dvorský ve své edici dopisů českých žen.¹

Na další dílo zabývající se ženami jsme si museli počkat až do začátku čtyřicátých let 20. století, kdy vyšlo kolektivní dílo Královny, kněžny a velké ženy české, jehož editorem byl Karel Stloukal. V tomto případě šlo již o ucelené dílo zabývající se osudy žen, které určitým způsobem zasáhly do české historie. V tomto sborníku byl také poprvé zařazen ucelený biogram Marie Magdalény Trčkové z Lobkovic od Václava Hrubého, jejímž osudem se bude zabývat má práce.

Po více než dvě stě let patřili Trčkové mezi nejbohatší příslušníky šlechtického stavu, účastnili se politického dění, zabývali se převážně hospodářskými záležitostmi, vedli společenský život, stavěli svá rodová sídla, půjčovali velké částky peněz. Přesto jejich mnohdy velmi zajímavé životy patří k nejméně badatelsky zpracovaným a v historické literatuře se s nimi setkáváme jen okrajově. Důvodem může být poměrně malý počet písemných pramenů, navíc roztroušených v nejrůznějších archivních fondech. Rodinný archiv Trčků jako takový se nedochoval, osobní korespondence se dochovalo velmi málo.

Poměrně velký soubor písemností se dochoval v Národním archívu v Praze. Jedná se především o fond Desky zemské, který však obsahuje hlavně informace majetkového charakteru. Další soubor písemností se nachází ve Fondu Stará manipulace, kde je uložena trčkovská korespondence s centrálními úřady.² Ani literatura s trčkovskou tematikou není příliš rozsáhlá. Nejvíce se Trčkům a především Marii Magdaléně věnoval ve svých pracích od sedmdesátých let 20. století Josef Janáček,³ který navázal na starší práce Josefa Pekaře.⁴

¹ František DVORSKÝ (ed.), *Staré písemné památky žen a dcer českých*, Praha 1869.

² Petr NOSEK, *Východočeské panství Opočno v letech 1618 - 1638*, diplomová práce, Univerzita Karlova 2009, str. 10.

³ Josef Janáček, *Ženy české renesance*, Praha 1976, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 2003, *Valdštejnova smrt*, Praha 1970.

⁴ Josef PEKAŘ, *Valdštejn. Dějiny Valdštejnského spiknutí*, Praha 1934. Dále ve spolupráci se Zdeňkem KRISTENEM, *Odhalení o Valdštejnově zradě a smrti. České znění relací Jaroslava Rašína a Ottavia Piccolominiho*, Praha 1934.

Marii Magdaléně Trčkové věnuje pozornost i Pavel Skála ze Zhoře ve své Historii české.⁵ Pokud mu jako jedna z mála žen stála za zmínku, pak to musela být žena, která se svým chováním vymkla z dobových konvencí, z ustáleného nazírání na raněnovověkou ženu, která měla být především dobrou manželkou a matkou.

Samo období druhé poloviny 16. století a první poloviny 17. století patří mezi zvláště exponovaná období českých dějin. Nejnovější výzkumy ukázaly, že již v předbělohorském období se v české šlechtické společnosti vytvářely podmínky pro rovnoprávnější postavení šlechticů, zejména v otázce majetkových práv. V průběhu raného novověku se právní poměry měnily. Na rozdíl od středověkého úzu mohly ženy o svém majetku rozhodovat, ovšem pouze v Čechách, kde bylo zemské právo na rozdíl od právních zvyklostí jiných zemí k ženám vcelku benevolentní⁶. Žena mohla mít společný majetek s manželem, pak jím disponovali společně. Kromě toho mohla žena mít další vlastní majetek, na který neměl manžel nárok. Se svým jménem mohla žena volně disponovat, uzavírat smlouvy, dokonce mohla vést právní jednání i se svým manželem.⁷

Poměrně značné možnosti se otevíraly před šlechtickými ženami, pokud disponovaly rozsáhlým pozemkovým majetkem.⁸ Zdá se, že toto byl případ paní Magdalény, která výborně hospodařila na svých i manželových statcích. Energická žena, kterou paní Magdaléna bezesporu byla, se dokázala plně realizovat v rodinných a hospodářských záležitostech, ovšem v nebyvalém rozsahu oproti svým současnicím. Ona byla tím hybatelem, který v daném období řídil celou rodinu, zcela samostatně hospodařila na rodových statcích a usměrňovala rodinné záležitosti.

Česká historiografie jí, snad pod vlivem soudů Josefa Pekaře, který jí neměl ve velké oblibě,⁹ přiřkla nálepku ženy sice schopné a energické, ale zároveň hamižné, příliš tvrdé a intrikářské. Myslím, že nelze nikomu vyčítat určitou tvrdost nebo cílevědomost v nabývání majetku v době tak nabitě zásadními událostmi, zejména po Bílé hoře, kdy bylo potřeba zmobilizovat všechny síly k záchraně majetku i života.

Raný novověk nebyl příliš nakloněn ženám, mnoho neuznával jejich intelektuální schopnosti a k aktivitám nad rámec rodiny se stavěl spíše shovívavě. Dobová šlechtická ideologie kladla důraz na prestiž a urozenost a šlechtické ctnosti ve světě, jehož

⁵ Josef JANÁČEK (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře. Historie česká*, Praha 1984.

⁶ Milena LENDEROVÁ a kol., *Eva nejen v ráji*, Praha 2002, str. 44.

⁷ *Tamtéž*, str. 287.

⁸ *Tamtéž*, str. 301.

⁹ Josef PEKAŘ, *Valdštejn 1630 – 1634. Dějiny valdštejnského spiknutí*, 3. vydání, Praha 2008.

uspořádání je jednou provždy dané a neměnné. Urozenost spočívala v kvalitách, které se dědily po generace. Zodpovědný šlechtic byl povinen udržovat tradice rodu a rozmnožovat jeho majetek a zajistit tak prestiž rodu i pro další generace.¹⁰

Zdá se, že se paní Magdaléna snažila jednat zcela v intencích těchto dobových zvyklostí a v mnohém se vyrovnala i některým mužům své doby. Dokonce ani ve své době nebyla přijímána jednoznačně – byla osobností obdivovanou i odsuzovanou, v každém případě však výjimečnou. Ve své práci se tedy budu zabývat podrobněji osudem této zajímavé ženy, které se podařilo překročit horizont průměrné matky a hospodyně.

Text práce je rozdělen do čtyř tématicky členěných kapitol. První dvě kapitoly sledují její rodinné zázemí a společenské kontakty, třetí a čtvrtá kapitola jsou zaměřeny na její hospodářskou a politickou činnost. Toto rozčlenění mi umožnilo zabývat se jednotlivými úseky jejího života samostatně a zřetelněji vymezit hranici příštího konfliktu. Zaměřím se na její vliv na rodinu a přátele, na její hospodářskou činnost a nenápadné ale přesto aktivní zasahování do důležitých událostí doby, kterou spoluprožívala.

¹⁰ Václav BŮŽEK, *Věk urozených*, Praha 2002.

2 V rodinném kruhu

2.1 Rodinný původ

Marie Magdaléna se narodila do významné rodiny Lobkoviců v roce 1569.¹¹ Lobkovický rod, jehož kořeny sahaly až do 14. století, byl v té době značně rozrostlý. Počátkem 15. století se rod rozdělil do dvou větví – Hasištejnští z Lobkovic a Popelové z Lobkovic. Popelovská větev byla v polovině 15. století povýšena do panského stavu a postupně se rozdělila na řadu dalších větví – bílinskou, peruckou, tachovskou, duchcovskou, chlumeckou a zbirožskou. Právě ze zbirožské větve pocházel Magdalénin otec Ladislav ml. z Lobkovic. Ladislavovi a jeho bratru Jiřímu se podařilo dostat do blízkosti císaře Rudolfa II. velmi brzy, a to za pomoci císařova osobního rádce Pavla Sixta Trautsona, který byl později, od roku 1591 s rodem Lobkoviců spřízněn sňatkem. Ladislav se stal roku 1580 presidentem České komory. Lobkovicové ze zbirožské větve se tak stali silnou protiváhou Rožmberků a dosáhli na dvoře Rudolfa II. výsadního postavení.

V Ladislavově majetkové držbě byla panství Zbiroh, Biskupce, Rovné, Vejvanov, Mostecký hrad, Holešov, Točnick a Slavkov. V září 1565 se Ladislav oženil s hraběnkou Magdalenou ze Salm – Neuburgu.¹² Magdalena, pocházející z protestantské rodiny přivedla k evangelickému vyznání i manžela, i když většina Lobkoviců byla katolíky. V evangelické víře byly vychovány i jejich děti.

Lobkovické sídlo na Zbirohu mělo zpočátku daleko do přepychu, v němž Magdalena ze Salmu žila ve Vídni nebo na rodinných statcích na Slovensku. Věnem a zděděnými statky po matce pomohla Ladislavovi k bohatství a větší vážnosti a byla mu oporou i v pozdějších těžkých dobách.

Tyto těžké časy opravdu nastaly v roce 1593. Lobkovicové se v té době již úspěšně etablovali na dvoře Rudolfa II. Nejetižadostivější byl Ladislavův bratr Jiří Popel, horlivý katolík. Vše začalo zdánlivě drobnou epizodou z prosince 1588, kdy papežský nuncius kardinál Aldobrandini na hostině v Lobkovicově domě na Hradčanském náměstí pronesl dvojmyslný přípitek na zdraví budoucího českého krále.¹³ Při nedůtklivosti Rudolfa II. na všechny narážky v nástupnické otázce, zněl tento přípitek

¹¹ Datace podle obrazu Mistra Lobkovických portrétů. Dcery Ladislava z Lobkovic v roce 1580. Marii Magdaléně bylo v té době 11 let, Griseldě 8 let. Datace uvedena přímo na obraze, jak bylo v té době zvykem.

¹² Stanislav KASÍK – Petr MAŠEK – Marie MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, Praha 2002, str. 111.

¹³ Josef JANÁČEK, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987, str. 298.

provokativně už tím, že v něm vůbec byla zmínka o císařově nástupci, avšak ještě skandálnější ráz dostal v okamžiku, kdy jej lidé začali spojovat s osobou Jiřího z Lobkovic. Rudolf II. však kupodivu nereagoval a Lobkovicovi i nadále důvěřoval. Ambice Jiřího Popela tím ještě vzrostly, zvláště když v srpnu 1592 zemřel Vilém z Rožmberka a Jiřímu Popelovi se otevřela cesta k úřadu nejvyššího purkrabího.

K vlastnímu konfliktu bratrů Jiřího a Ladislava s císařem došlo teprve na zemském sněmu v dubnu roku 1593, a to z přímého popudu Jiřího Popela, který se nyní pokusil získat pro podporu svých zájmů celou stavovskou obec.

Jménem stavů postoupil Šebestián z Vřesovic k projednávání na sněmu stížní spis, upozorňující na některé nesplněné sliby a povinnosti císaře, který přijal Jiří Popel jako předseda sněmu k projednání.¹⁴ Císař Rudolf však zahájil vyšetřování, a tím se s konečnou platností stala z protestní akce českých stavů aféra bratrů Jiřího a Ladislava z Lobkovic.

První ztratil odvahu Šebestián z Vřesovic a obvinil Ladislava Popela, že byl hlavním původcem stavovského stížného listu i organizátorem sněmovní opozice. Ladislav Popel nemohl zapřít, že stížný list napsal jeho vlastní písař a on ho odevzdal Vřesovcovi, aby ho na sněmu předložil. Když měl v říjnu předstoupit před soudní tribunál, uprchl v největším spěchu ze země.¹⁵ Zemský soud odsoudil 26. ledna 1594 nepřítomného Ladislava z Lobkovic ke ztrátě života, cti a majetku.¹⁶

O několik dnů později byla Jiřímu z Lobkovic doručena obsílka k zemskému soudu, který ho měl soudit za zradu, podvod a urážku císařova majestátu.¹⁷ Císař Rudolf váhal, zda má nechat Lobkovice popravít, nakonec se rozhodl pro trest doživotního vězení. Ve vězení na Líčkově, v Kladsku a na Lokti žil Jiří Popel až do své smrti v květnu 1607.¹⁸

Teprve v květnu 1608, když se Rudolf II. pokoušel zachránit jednáním se stavy českou korunu a nabízel české šlechtě vyrovnání dluhů, došlo i na Lobkovickou aféru. S císařským souhlasem se mohl Ladislav Popel vrátit z vyhnanství. Ze svého návratu do vlasti se však dlouho netěšil, zemřel již následujícího roku.¹⁹

Tímto jsem nastínila politické aktivity Lobkoviců na císařském dvoře. Mnohem zajímavější v kontextu daného tématu se jeví snaha Ladislavovy manželky Magdaleny

¹⁴ Josef JANÁČEK, *Rudolf II.*, str. 305. Dále Jaroslav ČECHURA a kol., *Historie českých spiknutí*, Praha 2000, str. 81-90.

¹⁵ Josef JANÁČEK, *Rudolf II.*, str. 306.

¹⁶ *Tamtéž*, str. 308.

¹⁷ *Tamtéž*, str. 308.

¹⁸ *Tamtéž*, str. 309.

¹⁹ Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, 1. vydání, Praha 1977, str. 155.

ze Salmu o záchranu rodového majetku. Zde nastává dosti typická a často se opakující situace, kdy ženy jsou nuceny napravovat chyby svých manželů, kteří ve jménu svých ambicí přecenili svoje schopnosti.

Po útěku Ladislava Popela ze země zmobilizovala Magdalena ze Salmu všechny své síly k záchraně rodového majetku. Důvěřovala především vlastním dětem. Jak dcera Marie Magdaléna, která si vzala Jana Rudolfa Trčku, tak Griselda, provdaná teprve nedávno za Jaroslava z Kolovrat, jí dělaly vždy radost. Byly rozumné, pilné a přičinlivé a k matce měly nejlepší vztah.²⁰ Magdalena ze Salmu byla zprvu zaskočená vývojem situace, neboť minulost jejích předků, hrabat ze Salmu, byla jednoznačně poznamenána věrností habsburskému domu.²¹ Věrnost Habsburkům však patřila i k přednostem Lobkoviců. Ladislavův otec Jan z Lobkovic, proslulý učeností a zbožností sloužil věrně císaři Ferdinandovi I. a neopustil ho ani za českého odboje v roce 1547.²²

Magdalena ze Salmu proto těžko chápala manželovy postoje, ale po jeho útěku jí nezbývalo, než se s nastalou situací vyrovnat. Neváhala a pustila se do boje. Jak vyplývá z pozdější žaloby císařského prokurátora, který obviňoval Magdalenu ze Salmu, že si присvojila majetek propadlý císařské komoře, dokázala odvést ze všech lobkovických sídel během dvou měsíců téměř všechny peníze, klenoty, drahocenné nádobí, přístroje a řadu dalších cenností. Drahocennosti nechala převést na zámek v Chyši, ke své dceři Griseldě, kde se dočasně ubytovala a část majetku ukryla u své druhé dcery Marie Magdalény Trčkové.²³ Konfiskačním komisařům se nepodařilo najít na lobkovických sídlech nic cenného, nenašli se ani svědkové, kteří by mohli dokázat porušení císařských příkazů. Císařští úředníci proto zatkli Ladislavova správce, který obvinil Magdalenu ze Salmu a Marii Magdalénu Trčkovou z podezřelých obchodů s židovskými obchodníky a bankéři.²⁴ Správcovo svědectví nebylo ani nevěrohodné ani netypické. Celá řada šlechticů té doby rozuměla hospodaření velkostatku lépe než jejich manželé a nezalekla se ani dalekosáhlejších obchodních finančních transakcí.

Přestože obvinění lobkovického správce vyznělo naprázdno, musela Magdalena ze Salmu bojovat o navrácení rodového majetku několik let, protože česká komora zabavila celý majetek Ladislava Popela bez ohledu na to, komu byly jednotlivé statky připsány. Teprve v červnu 1595 jí byl přiznán nárok na část zabaveného jmění

²⁰ Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 62.

²¹ *Tamtéž*, str. 65.

²² *Tamtéž*, str. 66.

²³ *Tamtéž*, str. 68.

²⁴ *Tamtéž*, str. 74.

v celkové hodnotě 100 000 kop. Byla to jen polovina toho, co požadovala, ale neprotestovala.²⁵ S manželem Ladislavem se již nesešla, zemřela v Ledči nad Sázavou v červenci 1607.²⁶

Těmto událostem z mládí Marie Magdalény Trčkové jsem se věnovala podrobněji z toho důvodu, že se zdají být výchozím bodem pro pozdější postoje paní Magdalény, která se již nikdy nezbavila nedůvěry k Habsburkům. Události z mládí zcela určitě formovaly i její opatrnický postoj za českého povstání v roce 1618, kdy se úzkostlivě snažila vyhnout konfrontaci s císařem. Zcela logicky pak vyznívá její orientace na vlastní hospodářský prospěch během pobělohorských konfiskací.

Tento exkurz do rodinných problémů nám pomůže lépe pochopit prostředí, do kterého se roku 1569 narodila Marie Magdaléna. Na rok jejího narození můžeme usuzovat ze známého obrazu Mistra Lobkovických portrétů z roku 1580, umístěného dnes v Lobkovické sbírce v zámku Nelahozeves. Marie Magdaléna je na obraze zobrazena se svou mladší sestrou Griseldou, později provdanou Kolovratovou.²⁷ Obě dívky mají na sobě přísně stažené šaty španělského střihu. Jedenáctiletá Marie Magdaléna a osmiletá Griselda jsou charakteristicky oblečeny do oděvu, který se střihem ani zdobností téměř neliší od oděvu dospělých. Věk obou malých šlechticů je uveden přímo na obraze, jak bylo²⁸ v té době zvykem.

Marie Magdaléna se narodila jako jedno z nejstarších dětí, z celkového počtu asi deseti dětí, o kterých máme zmínky. Kromě mladší sestry Griseldy, provdané v srpnu 1593 za Jaroslava Libštejnského z Kolovrat²⁹ se nám dochovaly zmínky o dvou mladších bratrech.

Bratr Adam Ekk, plukovník, který se zúčastnil i tažení do Uher proti Turkům, byl zabit roku 1607 v Chebu v souboji s Kryštofem Bánffym.³⁰ Bratr Jan Mikuláš se roku 1608 oženil se svou sestřenicí Evou Eusebií, nešťastnou dcerou Jiřího z Lobkovic, která dobrovolně sdílela s otcem jeho vězení, do kterého ho odsoudil císař Rudolf II. po nezdařeném spiknutí. Jan Mikuláš však umírá již v roce 1614 a Eva Eusebie, které

²⁵ Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 80.

²⁶ *Tamtéž*, str. 81.

²⁷ Jaroslav ČECHURA (ed.), *Královny a kněžny české*, Praha 1996, str. 213.

²⁸ Václav BŮŽEK, *Věk urozených*, Praha 2002, str. 284.

²⁹ Stanislav KASÍK – Petr MAŠEK - Marie MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, str. 114.

³⁰ *Tamtéž*, str. 117.

později zemřou i obě děti, dožívá svůj život v osamění na panství v Ledči nad Sázavou.³¹

O dětství a mládí paní Magdalény se nám nezachovaly žádné zmínky, ale vyrůstala zřejmě stejně jako jiné dívky jejího postavení. Dostalo se jí asi standardního vzdělání aristokratických slečen, určitě uměla číst a psát. Vychována byla tradičně, tak aby se později mohla vdát, jak to odpovídalo jejímu postavení a zaujmout roli paní domu. Předpokládám, že velký vliv na ní měla její matka Magdalena ze Salmu, žena praktická a energická, po které Marie Magdaléna zdělila cit pro ekonomické záležitosti. Magdalena ze Salmu, sama luteránka, ovlivnila svou vírou manžela i děti. Ladislav z Lobkovic, původně katolík, konvertoval k evangelickému vyznání a ve stejné víře byli vychováni i Marie Magdaléna a její sourozenci. Rodinná výchova a prostředí zřejmě byly silně ovlivňujícím faktorem, protože paní Magdaléna zůstala evangeličkou až do své smrti a ani události po Bílé hoře jí nedonutily se své víry vzdát.

2.2 *Sňatek s Janem Rudolfem Trčkou z Lípy*

Nevíme, kdy a jak se Marie Magdaléna seznámila se svým manželem Janem Rudolfem Trčkou, ale společenský život v rudolfínské Praze jistě poskytoval dostatek příležitostí k seznámení.

Svatba se konala 8. února 1588.³² Ženich Jan Rudolf Trčka z Lípy a na Opočně, narozený kolem roku 1577,³³ byl sice asi o dvanáct let starší než nevěsta, ale věkový rozdíl nehrál ve sňatkové politice žádnou roli a navíc byl oproti jiným manželským svazkům poměrně malý.

Ve volbě budoucího manžela sehrály stěžejní roli dva faktory. Jednak byli Trčkové evangelíci a pak to byl rod pověstný svým bohatstvím. Jedenatřicetiletý Trčka byl ostatně v nejlepších letech, sice zatím pouhý rytíř, což se mělo brzy změnit, ale zato zaštitěn velikým majetkem, takže jako manžel více než žádoucí.

Trčkové byli starým rytířským, později panským rodem, který získal přídomek podle vesnice Lípy u Hradce Králové. Do české historie vstupuje tento rod v 15. století, kdy Mikuláš Trčka zakoupil hrad Homoli u Náchoda. Později půjčoval peníze králi

³¹ Eva Eusebie z Lobkovic zemřela na zámku v Ledči nad Sázavou v roce 1624. Leděčské panství se po její smrti vrátilo zpět do držení Trčků. Karel STLOUKAL (ed.), *Královny, kněžny a velké ženy české*, Praha 1940, str. 211. Dále Stanislav KASÍK a kol., *Lobkovicové*, str. 117.

³² Heslo *Trčka z Lípy*, in: Ottův slovník naučný, sv. XXV, Praha 1906, str. 677-680.

³³ *Tamtéž*, str. 678.

Zikmundovi. Když zemřel, byl počítán k nejbohatším šlechticům v zemi. Syn Burian byl nejvyšším písařem, podporoval Jiřího z Poděbrad a patřil k předním utrakvistickým vůdcům.³⁴ Vilém Trčka byl majitelem opočenského panství a hejtmánem hradeckého kraje a do panského stavu byl přijat v roce 1562.³⁵

Další z rodu Trčků Vilém se zúčastnil v 90. letech 16. století tažení do Uher a vyznamenal se při obléhání pevnosti Ráb. Přesile turecké armády však nemohli obránci dlouho odolávat, navíc zradou ve vlastních řadách začali vyjednávat s Turky a nakonec předali pevnost i jejího velitele Viléma Trčku do rukou Turků. Vilém Trčka byl těžce zraněn a brzy nato v tureckém zajetí zemřel.³⁶

Jan Rudolf se tedy mohl pyšnit řadou významných předků. V druhé polovině 16. století byli jednotliví členové tohoto nesmírně zámožného, avšak vždy pouze rytířského rodu postupně přijímáni mezi pány. Jako třetí z Trčků získal panský titul roku 1593 Jan Rudolf.³⁷ Dobová praxe byla taková, že do panského stavu přijímali sami páni. V určitých případech mohlo dojít i k tomu, že rytíř byl povýšen do panského stavu, nabyli-li jeho rod patřičného významu, což byl případ Trčků.³⁸

Jistě k tomu přispělo i trčkovské bohatství. Trčkové drželi majetky zejména ve východních a severních Čechách, na Čáslavsku a Chrudimsku, ale i na Moravě.³⁹ V předbělohorském dvacetiletí se v čele nejbohatších českých rodů objevují Smiřičtí a Trčkové – dvě rodiny, které se vyznačují spíše podnikatelskou pílí než politickými ambicemi.⁴⁰

Marie Magdaléna se tak vdala do rodiny, kde se hospodářská podnikavost stala rovněž rodovou tradicí. Jan Rudolf, manžel paní Magdalény skupoval od počátku nové statky, v čemž ho jeho manželka brzy předčila. Za českého povstání náleželi již k nejbohatším českým statkářům.⁴¹

³⁴ Jan HALADA, *Lexikon*, str. 165.

³⁵ *Tamtéž*, str. 166

³⁶ Josef JANÁČEK, *Rudolf II.*, str. 324-325. Dále August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého*, II díl, Praha 1887, str. 51. Událost se objevila i v dobových pramenech: *Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti* (ed. Jiří Mikulec), Praha 1996, str. 150.

³⁷ Petr MAŤA, *Svět české aristokracie 1500 - 1700*, Praha 2004, str. 58.

³⁸ František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, 2. vydání, Praha 2003, str. 29.

³⁹ Jednalo se zejména o statky Pelhřimov, Zábřeh a Klášterec. Ottův slovník naučný, *heslo Trčka z Lipy*, str. 678.

⁴⁰ Petr MAŤA, *Svět české aristokracie*, str. 123.

⁴¹ Jaroslav ČECHURA (ed.), *Královny*, str. 213.

2.3 Děti

2.3.1 Mladší děti-Vilém a Johana

Dochovala se nám jména a částečně i osudy čtyř dětí paní Magdalény a Jana Rudolfa, které se dožily dospělosti. Zdá se, že ani Marii Magdaléně se nevyhnul úděl žen té doby, aby neprodělala několik potratů nebo novorozeně brzy zemřelo. Svědčí pro to zejména předpokládaná data narození jejích dětí, kdy pro období počátku devadesátých let 16. století nemáme zmínky o žádných dětech.

Jako prvorozená se zřejmě brzy po svatbě narodila dcera, jejíž jméno neznáme, ale která se měla kolem roku 1603 provdat za hraběte Jindřicha Matyáše z Thurnu. Dívka, v té době asi patnáctiletá však před svatbou náhle zemřela. Ze sňatku sice sešlo, ale Thurn získal tehdy od Trčků snad věnem panství Velíš a udržoval s nimi styky celý život.⁴²

Dcera Alžběta, narozená počátkem devadesátých let 16. století se později provdala za Viléma Kinského. V roce 1599 přichází na svět vytoužený dědic Adam Erdman,⁴³ po něm Vilém a nejmladší Johana.⁴⁴

O mladších dětech toho mnoho nevíme. Vilém pobýval dlouhou dobu na kavalířské cestě. Po Bílé hoře zůstal věrný luteránskému vyznání a žil nejprve ve Francii a pak ve Frankfurtu, snad také sloužil ve vojsku proticísařské koalice. Hrabě Thurn se o něm zmiňuje švédskému králi Gustavu Adolfovi v listě z Drážďan 21. května 1632. V roce 1633 působí ve vysoké funkci v armádě vévody frýdlantského. V červenci 1633 měl Vilém souboj se zástupcem vévody modenského, ve kterém byl těžce raněn. Později onemocněl útlaví a zemřel ještě v březnu 1634, tedy brzy po zavraždění bratra Adama v Chebu.⁴⁵

O nejmladší dceři Johaně máme zajímavé svědectví z korespondence Polyxeny a Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic. Polyxena v dopise z 10. března 1627 píše: *“Poté, co jsem Vám poštou odeslala dopisy, jsem si vzpomněla na to, oč mě žádala ctihodná sestřenice (myšlena Marie Magdaléna). Ví prý, že se Bukovanský⁴⁶ chce ucházet o ruku její dcery. Bukovanský prý prohlašuje, že je s ní zasnouben. Pokud by po Vás chtěli, abyste se za Bukovanského přimluvil, nevkládejte se do toho. To děvče je nevázaná*

⁴² Jaroslav ČECHURA (ed.) *Královny*, str. 214.

⁴³ Jan HALADA, *Lexikon*, str. 166.

⁴⁴ Ottův slovník naučný, heslo *Trčka z Lípy*, str. 679.

⁴⁵ Josef PEKAŘ, *Dějiny Valdštejnského spiknutí*, 3. vydání, Praha 2008, str. 53.

⁴⁶ Jaroslav MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa*, České Budějovice 2005, str. 519.

dračice. Chce se prý stát také katoličkou. Ctihodná sestřenice říká, že pokud to tak chce, je jí to jedno. Bukovanskému jí však nikdy nedá.“⁴⁷

Marie Magdaléna byla zřejmě zděšena představou, že se o její dceru uchází neznámý zeman, zvláště, když v té době domlouvala sňatek svého staršího syna Adama Erdmana s dcerou hraběte Karla z Harrachu. Marie Magdaléna si zřejmě velmi zakládala na společenském vzestupu rodiny, o čemž svědčí i dopis Polyxeny z Lobkovic svému manželovi Zdeňku Vojtěchu Popelovi z Lobkovic ze srpna roku 1627, ve kterém se rozepisuje o povýšeném chování Marie Magdalény.⁴⁸ Marie Magdaléna nyní mířila do vyšších sfér a nikomu nehodlala dovolit, aby jí pokazil její plány.

Zdá se, že tento na svou dobu pikantní skandál vešel ve všeobecnou známost poté, co si paní Magdaléna stěžovala u svých vysoce postavených příbuzných. Nakonec bylo nebezpečí zažehnáno a Johana se provdala do vážené rodiny Švamberků.⁴⁹

2.3.2 Alžběta Kinská

Starší dcera Alžběta byla provdaná za Viléma Kinského, narozeného roku 1574.⁵⁰ Kinský byl sice spíše vrstevníkem paní Magdalény, ale i zde ve sňatkové politice hrála značnou roli příslušnost k evangelickému vyznání a velký majetek. Kinští drželi panství Teplice, Rumburk, Hanšpach a Českou Kamenici. Vilém byl druhým nejstarším synem karlštejnského purkrabího Jana Vchynského. Vyznamenal se roku 1611 za vpádu pasovských, za což ho král Matyáš odměnil úřadem nejvyššího lovčího. Tento titul si překvapivě podržel až do roku 1628, i když v pobělohorském období pobýval většinou v emigraci.

V květnu 1618 byl zvolen do třicetičlenného direktoria vzbouřených českých stavů, ale záhy byl nahrazen svým bratrem Radslavem. Jak k tomu podotýká Pavel Skála ze Zhoře: „...když tento snad sobě té cti nevážil.“⁵¹ Díky pasivitě během povstání mu majetek nebyl zkonfiskován. Další provinění, spočívající v nákupu několika statků zabavených katolické církvi, odčinil tím, že ještě koncem roku 1620 tento majetek

⁴⁷Jaroslav MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa*, dopis č. 140, str. 519. Jednalo se o blíže neurčeného člena rytířského rodu Bukovanských z Bukovan.

⁴⁸*Tamtéž*, dopis č. 153, str. 553.

⁴⁹Ottův slovník naučný, heslo *Trčka z Lípy*, str. 679.

⁵⁰Aleš VALENTA, *Dějiny rodu Kinských*, Praha 2004, str. 32.

⁵¹*Tamtéž*, str. 45

vrátil. Jelikož se ale odmítl vzdát svého luteránského vyznání, žil od roku 1621 převážně v saské Pirně.⁵²

Roku 1628 císař rozhodl, že Kinskému jeho majetky zůstanou, ale pokud nekonvertuje ke katolickému vyznání, musí se ze země vystěhovat a statky svěřit do správy katolíkov.⁵³

Příbuzenská pouta s Albrechtem z Valdštejna, Trčky a Harrachy měla jistě vliv na rozhodnutí císaře z roku 1628, kterým prominul Vilému Kinskému „hříchy z roku 1618“ a oficiálně potvrdil jeho hraběcí titul. Vilémův majetek v Čechách se v té době odhadoval asi na 600 000 zlatých. Ferdinand II. povolil Kinskému držet své statky v Čechách pouze po dobu pěti let, a když je chtěl navštívit, tak to bylo možné pouze císařovým souhlasem.⁵⁴

Exil Viléma Kinského a Alžběty nebyl žádným krutým vyhnáním a rozhodně netrpěli nedostatkem. Naopak pan Vilém měl tolik prostředků, že si mohl v Drážďanech dovolit postavit honosný dům, ve kterém bylo údajně 150 sloužících. Vedle domu si nechal zřídit velkou stáj, kde bylo asi 50 koní. Dále měl mít Kinský další dům v Pirně.⁵⁵

Také Alžběta v exilu nezhálela. Je o ní známo, že půjčovala peníze saskému kurfiřtovi a byla ozdobou drážďanského dvora. Určitě zdělila mnoho z matčiny povahy, hlavně její energičnost a praktičnost, i když zřejmě postrádala matčinu tvrdost. Obě si byly velmi blízké a často si vyměňovaly důvěrné dopisy psané tajným písmem. Josef Pekař k tomu podotýká: „...Choť Viléma Kinského, paní Běta, dcera energické staré paní Trčkové, byla cele v duchu rodiny Trčkovy oddanou vyznavačkou emigrantských cílů. Za návštěvy královny švédské v Drážďanech, byla královnou přijata a obdarována kožešinami. Poslové z Drážďan nosili často listy na trčkovské zámky Žleby nebo Světlou a matka s dcerou si prý psaly „citrony“, aby písmo bylo čitelné jen po určité přípravě.“⁵⁶

Poměrně poklidné desetiletí 1621-1630, které Vilém s Alžbětou trávili dílem na svých severočeských statcích, dílem v Sasku, skončilo saským vpádem do Čech v listopadu 1631. V posledních letech svého života se Vilém stal významnou figurou na politické šachovnici třicetileté války.⁵⁷ Jako Valdštejnův důvěrník navázal zjara roku 1633 tajné

⁵² Aleš VALENTA, *Dějiny*, str. 46. O životě emigrantů v tomto období blíže Ivana ČORNEJOVÁ a kol, *Velké dějiny země Koruny české 1618-1683*, sv. VIII, Praha 2008, str. 102-107.

⁵³ Aleš VALENTA, *Dějiny*, str. 47.

⁵⁴ Ivan BROŽ, *Velké postavy rodu Kinských*, Praha 1997, str. 12.

⁵⁵ *Tamtéž*, str. 12.

⁵⁶ Josef PEKAŘ, *Valdštejn 1630 – 1634. Dějiny valdštejnského spiknutí*, Praha 2008, str. 276.

⁵⁷ Aleš VALENTA, *Dějiny*, str. 49.

kontakty se švédskými a francouzskými emisary, jež se týkaly Valdštejnovy spolupráce se Švédy proti císaři. V prosinci 1633 ho švagr Adam Trčka naléhavě vyzval, aby se odebral do Čech, neboť Valdštejn s ním chce vést důležité jednání.⁵⁸ Kinský si vyžádal souhlas saského kurfiřta s urychleným odjezdem do Čech. 5. ledna 1634 v doprovodu své choti Alžběty a početného služebnictva opustil Kinský exilový domov a vydal se do Plzně, kam dorazil 9. ledna. Později se přesunuli do Chebu, kde byl Kinský spolu s Adamem Trčkou a Albrechtem z Valdštejna 25. února 1634 úkladně zavražděn. Majetek zavražděných byl okamžitě zkonfiskován a Alžbětě se nepodařilo získat konfiskované statky zpět.

Vdova Alžběta se syny Adolfem Arnoštem a Filipem Mořicem pobývala nejdříve v Sasku, od roku 1636 v Nizozemí, kde se jich ujal švagr a strýc Radslav. Alžběta se roku 1637 provdala za plukovníka ve švédských službách Zdeňka z Hodic, ale již v příštím roce zemřela.⁵⁹

Na sklonku třicetileté války, požádal nejstarší syn Adolf Arnošt císaře o milost na základě toho, že v době Valdštejnova spiknutí byli ještě dětmi a tak nenesou odpovědnost za otcovu činnost. Žádost byla vyřízena kladně a toto rozhodnutí otevřelo Kinským cestu k navrácení alespoň části jejich majetku v Čechách.⁶⁰

2.3.3 Adam Erdman-vytoužený dědic

Když se v rodině Trčků po jedenáctiletém manželství Marie Magdalény a Jana Rudolfa narodil roku 1599 vytoužený dědic Adam Erdman,⁶¹ bylo to určitě přijato s velkou slávou. Marii Magdaléně bylo v té době již 31 let a Janu Rudolfovi 42 let a z té doby máme zprávy pouze o dvou žijících dcerách. To, že se později narodil mladší syn Vilém a dcera Johana jen posílilo trčkovskou rodovou linii.

O dětství Adama Erdmana nemáme žádné zprávy, ale určitě vyrůstal jako jiné šlechtické dítě obklopen chůvami a domácími učiteli. Ještě před rokem 1618 zřejmě prodělal se svým bratrem Vilémem kavalírskou cestu. Poměrně podrobně známe jeho osudy od roku 1627, kdy se Adam Erdman dostal do blízkosti Albrechta z Valdštejna. Ten byl v té době již ženatý s Isabelou z Harrachu, dcerou tajného rady Karla

⁵⁸ Aleš VALENTA, *Dějiny*, str. 50.

⁵⁹ *Tamtéž*, str. 51.

⁶⁰ *Tamtéž*, str. 52.

⁶¹ Jan HALADA, *Lexikon*, str. 167.

z Harrachu a kromě toho se znal Valdštejn s Marií Magdalénou již od roku 1622, kdy spolu začali obchodovat.⁶² Sňatek Adama Erdmana s Maxmiliánou z Harrachu v srpnu 1627 otevřel Trčkům cestu k velkému společenskému vzestupu.⁶³ Trčkové byli v té době druhou nejbohatší šlechtickou rodinou v Čechách, a ačkoliv požívali díky bohatství velkou vážnost, nedokázali si zatím zajistit i její patřičnou společenskou protiváhu.

Karel z Harrachu provdal svou druhou dceru do Čech bez velkých rozpaků, protože bohatství Trčků mělo svou váhu.⁶⁴ Nevíme, jestli v této sňatkové politice⁶⁵ hrál Albrecht z Valdštejna nějakou roli, ale všechny zúčastněné rodiny se navzájem dobře znaly. Karel z Harrachu znal české poměry velmi dobře a tak ho nepřekvapila přání Marie Magdalény a ještě před svou smrtí v květnu 1628 dokázal zařídit trčkovské záležitosti na vídeňském dvoře vynikajícím způsobem. V únoru 1628 byli Trčkové povýšeni do hraběcího stavu, když Jan Rudolf i Adam Erdman přestoupili ke katolictví.⁶⁶ Naopak Marie Magdaléna dostala císařským zvláštním listem povolení setrvat u evangelické víry.⁶⁷

Albrecht z Valdštejna nevěnoval příbuzenským vztahům zvláštní pozornost až do roku 1630, i když Adam Erdman dával najevo, že chce udělat vojenskou kariéru. Teprve v únoru 1630 obdržel Adam Erdman plukovníký patent a natrvalo se usadil ve Valdštejnově armádě.⁶⁸

O tom, jak Trčkové navázali s Valdštejnem těsnější kontakty, víme ve skutečnosti velmi málo. První konkrétní zpráva se týká až křtin dítěte Adama Erdmana, které se konaly začátkem února 1631 na Opočně.⁶⁹ Adam ml. z Valdštejna si ve svém deníku tuto společenskou událost pečlivě zaznamenal. K datu 30. ledna 1631 píše: "*Dnes paní Adamová Trčková slehla, má syna.*"⁷⁰ V období od 5. do 7. února popisuje, jak přijel na Opočno a setkal se s řadou dalších hostů. Přítomni byli mj. Isabela Kateřina

⁶² Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, 2. vydání, Praha 2003, str. 239.

⁶³ *Tamtéž*, str. 384.

⁶⁴ *Tamtéž*, str. 385.

⁶⁵ Alessandro CATTALANO, *Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu*, Praha 2008, str. 29. Aliance mezi Harrachy, Valdštejnem a Eggenberky představovala jednu z nejvlivnějších skupin ve Vídni.

⁶⁶ Ottův slovník naučný, heslo *Trčka z Lípy*, str. 679.

⁶⁷ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 385.

⁶⁸ *Tamtéž*, str. 386.

⁶⁹ Zprávu o této události máme zejména z relace Jaroslava Sezimy Rašína, sepsanou později pro císařskou vyšetřovací komisi v souvislosti s tzv. Valdštejnovým spiknutím. Rašín žil v té době v Pírně a stýkal se s emigrantskou opozicí. Blíže Josef PEKAŘ - Zdeněk KRISTEN, *Odhalení o Valdštejnově zradě a smrti. České znění relací Jaroslava Rašína a Ottavia Piccolominiho*, Praha 1934.

⁷⁰ Marie KOLDINSKÁ - Petr MAŤA (edd.), *Deník rudolfínského dvořana. Adam ml. z Valdštejna 1602-1633*, Praha 1997, str. 304.

z Valdštejna s manželem Abrechtem z Valdštejna a kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu, Erdmanův švagr. O 7. únoru 1631 Adam z Valdštejna píše: *“A ten den byly křtiny syna pana Adama Trčky, kníže ho držel na rukou. Já a pan Rudolf sme byli kmotrové. Křtil je pan kardinál, říkají mu Albrecht Adam.”*⁷¹

Zdá se, že i výběr jména dítěte vypovídá mnoho o spřízněnosti Trčků s Albrechtem z Valdštejna. Podrobněji se budu vztahům Trčků a slavného vojevůdce věnovat v samostatné kapitole o Valdštejnovi, v tuto chvíli stačí říci, že v této době byl Adam Erdman na vrcholu svého života. Spřízněný s významnými rody a pevně usazený v armádě Albrechta z Valdštejna. Právě to, že svůj osud spojil s Valdštejnem, ho nakonec dovedlo až k tragickému konci v Chebu, kde byl spolu s Valdštejnem zavražděn a jeho majetek byl zkonfiskován. Marie Magdaléna se naštěstí tragického konce svého milovaného syna nedožila

⁷¹Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 304.

3 Přátelé a společenské kontakty

3.1 Adam ml. z Valdštejna

K nejstarším přátelům rodiny Trčků patřil bezesporu Adam ml. z Valdštejna. Adam, narozený roku 1569, vrstevník paní Magdalény, se znal s Trčkovými určitě již před rokem 1602, od kdy máme dochovány jeho deníkové záznamy. Tyto záznamy z let 1602 – 1636 jsou cenným zdrojem informací o době počátku 17. století a o společnosti, ve které se tento aristokrat pohyboval. I když si Adam zaznamenával převážně společenské události, k těm politickým zdá se zastával velmi opatrnický postoj, jeho poznámky jsou velmi podrobné a je možné z nich zčásti zrekonstruovat život tehdejší aristokratické společnosti.

Politická kariéra pana Adama se vyvíjela průběžně a bez velkých překážek. Roku 1608 se stal nejvyšším zemským sudím, od roku 1611 nejvyšším hofmistrem a od roku 1627 nejvyšším purkrabím.⁷² Jeho plynulá kariéra snad pramenila z jeho osobních vlastností, neboť byl od počátku mužem kompromisu. Adam, sám umírněný katolík, našel své nejlepší přátele v Janu Rudolfovi Trčkově a Štefanovi Jiřím ze Štemberka, kteří byli evangelíci.⁷³ Všichni byli tolerantně smýšlející šlechtici, kteří dávali přednost kompromisům a nedávali se strhnout k nepředloženostem. Nepatřili k náboženským radikálům, ale spíše k politicky pasivní a nábožensky vlažné skupině české aristokracie. V Adamově pražské rezidenci v Josefské ulici na Malé Straně se téměř každý den scházela pestrá společnost bez ohledu na konfesijní orientaci.⁷⁴

Jak vyplývá z jeho deníkových záznamů, Adam se rád bavil, měl rád dobrou společnost a dobré jídlo, často jezdil na lov na panství svých přátel. Rozhodně nemiloval konfrontace a vyhraněné názory a jeho myšlenkový svět spočíval na tradičních hodnotách stavovské společnosti.⁷⁵ Zdá se, že právě povahové vlastnosti a způsob života sblížily Adama s Janem Rudolfem Trčkou a jeho rodinou.

Adamova vášeň pro lov a ušlechtilé koně se zřejmě datovala již od dob, kdy působil na dvoře císaře Rudolfa II. jako štolmistr: dohled nad císařskými stáji včetně nakupování nových koní tak patřilo k jeho běžným povinnostem.

⁷² Josef JANÁČEK (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře. Historie česká*. Praha 1984, str. 379.

⁷³ Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 1978, str. 118.

⁷⁴ Marie KOLDINSKÁ - Petr MAŤA (edd.), *Deník rudolfinského dvořana. Adam ml. z Valdštejna*, Praha 1997, str. 21.

⁷⁵ *Tamtéž*, str. 22.

Dochovaly se nám Adamovy deníkové záznamy od roku 1602, kdy již byl s rodinou Trčků ve velmi úzkém vztahu, což napovídá i četnost vzájemných návštěv. I když je zmiňován především Jan Rudolf Trčka, což je pochopitelné, paní Magdaléna jako hostitelka byla určitě přítomná a podle Adamových zápisů byla ozdobou pražské aristokratické společnosti.

O těsnosti vzájemných vztahů vypovídá i zápis z února 1602, kdy Adam pobýval u Trčků na Opočně. Den před tím se konal pohřeb Jaroslava Trčky, příbuzného Jana Rudolfa, kterého se Adam nemohl zúčastnit, protože byl ve služební záležitosti v Kladsku, ale ihned po návratu z namáhavé cesty spěchal na návštěvu k Trčkům.⁷⁶

V říjnu 1602 se konala v pražském paláci Trčků velká společenská událost. Sešla se velká společnost, aby shlédla anglickou komedii. Zřejmě se jednalo o jednu ze Shakespearových her.⁷⁷ Adam byl představením nadšen.

Zdá se, že Marie Magdaléna s Janem Rudolfem vedli čilý společenský život, ke kterému patřilo i pořádání domácích představení. Týden nato Trčkovi oplatili Adamovi návštěvu a to u příležitosti křtin jeho dcerky. Paní Magdaléna se stala kmotrou děvčátka, což bylo v té době chápáno jako významný závazek. Adam často pobýval na trčkovských panstvích v Kounicích, Světlé nad Sázavou a Opočně. Pánové se věnovali oblíbeným zábavám: hráli vrhcáby (Adam si neopomenul zaznamenat i výši výhry) nebo jezdili s chrtý na lov.

V lednu 1603 navštívil Adam Vídeň a bydlel u svého dobrého přítele hraběte Karla z Harrachu. Zdá se, že toto přátelství sehrálo značnou roli ve sňatkové politice Valdštejnů, Trčků a Harrachů. Hrabě Harrach provdal postupně do Čech všechny svoje dcery. Adamův syn Maxmilián se oženil roku 1622 s Kateřinou z Harrachu a roku 1627 se Adam Erdman Trčka oženil s její sestrou Maxmiliánou z Harrachu.⁷⁸

Adam se s oblibou zúčastňoval bohatých hostin, které pořádali Marie Magdaléna a Jan Rudolf ve svém domě na Malé Straně a kde se pravidelně scházela početná společnost.⁷⁹

V květnu 1604 se Adam zúčastnil svatby svého vzdáleného příbuzného Zdeňka Brtnického z Valdštejna s Magdalenou z Thurnu, která byla členkou fraucimoru paní Trčkové. Zdá se, že Adam ženichovi výrazně pomohl při sjednávání sňatku a svatbu

⁷⁶ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 39.

⁷⁷ *Tamtéž*, str. 52.

⁷⁸ Alessandro CATTALANO, *Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu*, Praha 2008, str. 29.

⁷⁹ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 74.

mladému páru vystrojili Trčkové.⁸⁰ Tato situace je pro předbělohorskou dobu zcela typická a dokládá důležitost klientských a přátelských vazeb a společenských kontaktů.

V listopadu 1604 se Adamovi narodil syn Pertold a Marie Magdaléna s Janem Rudolfem byli chlapci opět kmotry.⁸¹

Rok 1605 byl ve znamení válečných příprav. V Brně se scházela zemská hotovost k tažení do Uher v souvislosti s Bočkajovým povstáním. Adam s Janem Rudolfem Trčkou byli nuceni opustit své pražské pohodlí, aby splnili své povinnosti. Jan Rudolf přijel do Brna 30. června 1605 a s Adamem vybavili 7 praporců. Jan Rudolf působil v Brně několik týdnů ve funkci polního maršála s platem 3 000 zlatých. Na vlastním tažení, které po spojení s oddíly moravských stavů vytlačilo Bočkajovce z Moravy a dosáhlo druhořadých úspěchů při dobývání několika opěrných bodů za uhersko-moravskou hranicí, se Adam s Janem Rudolfem již nepodíleli.⁸² Toto byla zřejmě jediná a velmi krátká zkušenost obou pánů s válečným tažením, neboť již 11. srpna je Adam na hostině v pražském trčkovském domě.⁸³ Hostiny u Trčků byly zřejmě velmi bohaté, okázalé a populární. Pan Adam si v listopadu 1614 poznamenal: *“Dnes jsem jedl u pana Rudolfa Trčky, měli jsme kopec husí a mnoho jinejch dobrejch věcí.”*⁸⁴

V listopadu 1614 se tehdy čerstvě ovdovělý Adam ucházel o teprve čtrnáctiletou Johanku Emilií ze Žerotína, která v té době pobývala na zámku v Rosicích u svého poručníka Karla staršího ze Žerotína. Adamovi bylo tou dobou čtyřicetčtyři let a chtěl se před svou vyvolenou předvést co nejlépe. Často jí navštěvoval, vodil jí na divadelní představení a předváděl se před ní v sedle. *“Dnes jsem kůň, slove Nedvěd, na Rosicích před svou slečnou tumloval”*, pochlubil se Adam ve svém deníku. Námluvy dopadly dobře a Adam se s Johankou Emilií, která byla evangelička, oženil v lednu 1615 v Olomouci. Mezi svatebčany byli všichni dobří přátelé a vlivní příbuzní, i Jan Rudolf s Marií Magdalénou.⁸⁵ Adam prožil s Johankou Emilií dlouhé a šťastné roky, na překážku nebyla ani odlišná víra, ani značný věkový rozdíl. Teprve po roce 1630 Adam neodolal protireformačnímu tlaku a začal naléhat na svou manželku, aby přestoupila ke katolictví.

Adam byl nápomocen Trčkům i v obchodních záležitostech. V říjnu 1616 vystupoval jako prostředník při sepisování smlouvy, podle které Jan Rudolf kupoval panství Ledeč

⁸⁰ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 85.

⁸¹ *Tamtéž*, str. 94.

⁸² *Tamtéž*, str. 356.

⁸³ *Tamtéž*, str. 112.

⁸⁴ *Tamtéž*, str. 219.

⁸⁵ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 118.

nad Sázavou⁸⁶ a o pár dnů později sám kupoval vesnici od paní Magdalény za 18 500 kop grošů míšeňských.⁸⁷ Paní Magdaléna, která nezapřela svůj hospodářský talent ani při obchodech se svými přáteli, si ve smlouvě vymínila z dotyčné vsi tři podané i s jejich rodinami.⁸⁸

Za stavovského povstání byl Adam největší nadějí pro smírné řešení konfliktu pro obě strany, ale nakonec ho stavové uvěznili a po propuštění odjel do Saska. Událostem za stavovského povstání se budu věnovat v samostatné kapitole.

V roce 1629, kdy bylo Adamovi 60 let, jeho lovecká vášeň nijak neochabovala. Je obdivuhodné, kolika společenských akcí se zúčastnil, včetně oblíbeného běhání ke kroužku a lovů s Janem Rudolfem na jeho panstvích.⁸⁹

Začátkem února 1631 se Adam zúčastnil významné rodinné události na Opočně. Slavily se zde křtiny vnuka paní Magdalény a Jana Rudolfa. Synovi Adama Erdmana, malému Albrechtu Adamovi byl za kmotra a při křtu malého oslavence držel Albrecht z Valdštejna, po kterém byl i pojmenován.

Jeden z posledních Adamových záznamů se vztahuje k 8. lednu 1633: *“Dnes po půlnoci paní hrabinka Rudolfova Trčková na Světlý umřela.”*⁹⁰ Díky tomuto záznamu známe přesné datum smrti paní Magdalény. Jana Rudolfa smrt manželky zdrtila, neboť s ní odešel doslova dobrý duch rodiny. Adam svého přítele dál často navštěvoval, neboť Jan Rudolf byl po smrti manželky často nemocen. Další rána přišla v únoru 1634, kdy v Chebu tragicky zemřel trčkovský dědic Adam Erdman. Z této rány se Jan Rudolf již nevzpamatoval a zemřel v září 1634. Sám Adam přežil své přátele o pouhých pár let a umírá v roce 1638.⁹¹

3.2 Jindřich Matyáš z Thurnu

Další ze starých přátel Marie Magdalény, hrabě Jindřich Matyáš z Thurnu, pocházel ze starobylé rozvětvené rodiny della Torre ze severní Itálie. Jedna z větví tohoto rodu byla usazena ve městě Gorici, které se dostalo roku 1500 do vlastnictví Habsburků,

⁸⁶ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 254.

⁸⁷ Přepočet grošů českých na groše míšeňské je v poměru 1:2. Ivan HLAVÁČEK a kol., *Vademecum pomocných věd historických*, 3. doplněné vydání, Praha 2002, str. 446.

⁸⁸ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 255.

⁸⁹ *Tamtéž*, str. 294.

⁹⁰ *Tamtéž*, str. 327.

⁹¹ Josef JANÁČEK (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře. Historie česká*, Praha 1984, str. 379.

poněmčila se a začala se psát von Thun. Z této větve pochází česko-moravská rodina Thurnů.

Jindřich Matyáš Thurn se narodil 14. prosince 1567 v Innsbrucku v Tyrolsku a roku 1568 přišel s rodiči na panství Lipnici v Čechách.⁹² Ke sblížení hraběte Thurna s rodinou Trčků došlo zřejmě před rokem 1603. Tehdy ovdovělý Thurn se ucházel o nejstarší dceru Marie Magdalény. Ze sňatku sice sešlo, protože nevěsta před sňatkem náhle zemřela, ale Thurn dostal od Trčků pravděpodobně věnem velké panství Velíš u Jičína, které si nechal prozřetelně zapsat do desek zemských ještě před sňatkem.⁹³ Thurn příliš netruchlil a ještě téhož roku se oženil s Alžbětou Zuzanou z Tiefenbachu.

I když sešlo ze sňatku s dcerou Marie Magdalény, přátelské styky tím přerušeny nebyly a zisk panství Velíš byla pro Thurna zajímavá položka. Nevíme přesně, zda panství Velíš dostal Thurn věnem, či zda ho odkoupil. Zdá se, že za panství zůstal dlužen rodině Trčků 36 000 kop míšenských od roku 1604, což dokládají pozdější události. Thurnova manželka Alžběta předala Marii Magdaléně roku 1621 potvrzení o dlužné částce, které však bylo pozdějším vyšetřováním prokázáno jako falzifikát.⁹⁴ Ať již bylo finanční vypořádání Thurna s rodinou Trčků jakékoliv, jejich přátelské styky to neovlivnilo.

V květnu 1604 se konala v domě Trčků svatba Zdeňka Brtnického z Valdštejna s Magdalenou z Thurnu. Nevěsta, dcera Martina z Thurnu, byla neteří Jindřicha Matyáše a členkou fraucimoru⁹⁵ Marie Magdalény. Ve sjednávání sňatku Zdenku Brtnickému výrazně pomohl Adam ml. z Valdštejna a paní Trčková přijala do svého fraucimoru ne příliš majetnou moravskou šlechtičnu určitě ze staré známosti s Jindřichem Matyášem z Thurnu. Zásnuby se konaly v Žehušticích 11. listopadu roku 1603 a svatbu chudé nevěstě vystrojili Trčkové na Světlé nad Sázavou v květnu 1604,⁹⁶ jak bývalo v té době zvykem. Čím bohatší byla rodina, z jejíhož fraucimoru nevěsta pocházela, tím bohatší svatba bývala, což zvyšovalo společenskou prestiž.

Thurn, který se věnoval především vojenské kariéře se nakrátko angažoval v roce 1605 v tažení proti Bočkajovcům ve funkci hejtmana. Setkává se tak v Brně s Janem Rudolfem Trčkou, který jako polní maršál dohlížel několik týdnů na vypravování

⁹² Miloš POJAR, *Jindřich Matyáš Thurn. Muž činu*, Praha 1998, str. 44.

⁹³ Josef PEKAŘ, *Valdštejn. Dějiny Valdštejnského spiknutí*, 3. vydání, Praha 2008, str. 54.

⁹⁴ *Tamtéž*, str. 77. Dále František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, Praha 2003, str. 67. Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, Praha 1882, str. 723.

⁹⁵ O funkci a významu fraucimoru blíže Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, 2. vydání, Praha 1987, kap. 6, Problémy fraucimoru, str. 99-110. Fraucimor na dvoře Trčků dále zmiňuje Marie KOLDINSKÁ, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha – Litomyšl 2001, str. 35.

⁹⁶ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA, *Deník*, str. 351.

zemské hotovosti. Adam z Valdštejna si zapsal do deníku, jak Thurnovi vojáci, kterým delší dobu nebyl vyplacen žold, působili na Moravě výtržnosti.⁹⁷ Jednalo se o jízdní oddíl, který byl najat již předešlého roku a dosud nebyl vyplacen.

Thurnova kariéra se vyvíjela uspokojivě. V krizových letech 1609 a 1611 byl velitelem stavovského vojska. V letech 1611 až 1617 působil v lukrativní funkci karlstějnského purkrabího a v letech 1619 až 1620 byl dvorským sudím. Za stavovského povstání se stal vůdčím představitelem protihabsburské opozice.

Právě kvůli svému radikálnímu chování za stavovského povstání byl později označován za původce a hlavu rebelie, ke které stavy delší dobu podněcoval jako přední defensor. Již na sněmu 8. června 1617 se vyslovil proti přijetí arciknížete Ferdinanda za českého krále, čímž si znepřátelil jak Ferdinanda, tak císaře Matyáše, který při novém obsazování nejvyšších úřadů karlstějnského purkrabství dosadil místo Jindřicha Matyáše Jaroslava Bořitu z Martinic. Thurn se zatvrdil ještě více a na památné schůzce v květnu 1618 v domě Smiřických se domlouvá s dalšími radikály na akci proti místodržícím. Osobně vyhazuje z okna Viléma Slavatu a je vzbouřenými stavy zvolen za nejvyššího velitele stavovského vojska.⁹⁸

Vzápětí po porážce stavovského vojska na Bílé hoře byl Thurn císařským výnosem odsouzen ke ztrátě hrdla, cti i majetku, dán do klatby a jeho jméno bylo přibito na šibenici. Thurnově manželce Zuzaně Alžbětě se podařilo zachránit alespoň část rodinného majetku, když její žádost o navrácení statků příznivě vyřídil Karel z Lichtenštejna již v roce 1622.⁹⁹

Thurn, který pak pobýval v emigraci ve službách švédského krále Gustava Adolfa, však ani v cizině nepřerušil přátelské styky s rodinou Trčků. Zejména Marie Magdaléna si s ním často dopisovala a finančně ho podporovala. Sám Thurn v dopise z října 1631 švédskému králi píše, že mu paní Trčková poslala peníze a zlatý řetěz.¹⁰⁰

Když na podzim 1631, před příchodem Sasů do Čech, dal Gustav Adolf hraběti Thurnovi plnou moc k verbování vojska, dala Marie Magdaléna Thurnovi 50 000 zlatých na vydržování této armády.¹⁰¹

Podrobnější zprávy o stycích Thurna s paní Trčkovou po roce 1630 máme ze zprávy vyšetřující komise po tzv. Valdštejnově spiknutí. Svědkové se zmiňují o příchodu

⁹⁷ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 109.

⁹⁸ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 721.

⁹⁹ Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 240. Dále Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 721-723.

¹⁰⁰ Josef PEKAŘ, *Valdštejn*, str. 87.

¹⁰¹ Jaroslav ČECHURA (ed.), *Královny a kněžny české*, Praha 1996, str. 215.

Thurna do Drážďan a o jeho úkolu podniknout útok na Čechy. K tomuto podniku půjčila paní Trčková peníze pod závazkem, že jí zůstanou všechny její statky, i ty, které nabyla z konfiskací a že jí budou peníze navraceny.¹⁰² Zajímavé v tomto kontextu je tvrzení, že paní Trčková, nabízející značnou půjčku, chtěla zabezpečení i svých po Bílé hoře skoupených statků, jako by si nebyla jistá, jak se situace bude dále vyvíjet. Paní Magdaléna měla zřejmě oprávněně obavy o svůj majetek a postavení, kdyby Sasové vstoupili vítězně do země. Jak tvrdí Jan Sezima Rašín ve své relaci, byly ihned po příchodu Sasů trčkovské domy a statky chráněny vojenskými jednotkami.¹⁰³

Thurn strávil v Čechách jen krátký čas. Sasové neměli v úmyslu dlouhodobě obsadit Čechy. Saské vojsko v Čechách strávilo zimu a definitivně je opustilo v květnu 1632.¹⁰⁴

Paní Magdaléna nepřestala Thurna nikdy podporovat a jejich přátelství skončilo až její smrtí.

3.3 *Albrecht z Valdštejna*

Styky Marie Magdalény s Albrechtem z Valdštejna měly zcela specifický ráz. Snad to vyplývalo z Valdštejnovy osobnosti, od přírody nedůvěřivé, že přátelské styky nehrály v jeho životě velkou roli. Jejich styky měly výrazně obchodní ráz a vyznačovaly se vzájemnou výhodností. Osobnější ráz nabyly po roce 1627, kdy se Magdalénin syn Adam Erdman oženil s Maxmilianou z Harrachu a stal se tak Valdštejnovým švagrem.

Po roce 1630, v souvislosti s Valdštejnovým příklonem k emigrantské opozici, dochází k většímu sblížení, které vrcholí tzv. Valdštejnovým spiknutím, ve kterém se velká důležitost přikládá rodině Trčkových a kterému se budu věnovat v samostatné kapitole.

Marie Magdaléna se nedivila prudkému vzestupu Albrechta z Valdštejna po Bílé hoře. Na rozdíl od jiných českých aristokratů, kterým Valdštejn stále připadal jako parvenu, prozíravě odhadla, že má před sebou velkou budoucnost.¹⁰⁵ Je pravděpodobné, že Valdštejn poznal paní Trčkovou již v předválečných časech, protože patřila ke známým

¹⁰² Josef PEKAŘ, *Valdštejn*, str. 102.

¹⁰³ *Tamtéž*, str. 140.

¹⁰⁴ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 399.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, str. 239.

osobnostem pražské aristokratické společnosti a její manžel Jan Rudolf byl jedním z nejlepších přátel Adama z Valdštejna, Albrechtova strýce.¹⁰⁶

Když hledal Albrecht z Valdštejna po Bílé hoře pro sebe důstojné sídlo v Praze, vybral si zprvu dva opuštěné domy Václava Viléma z Roupova, kdysi předsedy direktorů, který uprchl s králem Fridrichem Falckým ze země. Oba domy stály poblíž kostela sv. Tomáše, na rohu dnešního Valdštejnského náměstí, v sousedství Trčkových domů, zejména velkého paláce Jana Rudolfa Trčky s ohromnou zahradou, na něž navazovaly čtyři domy Marie Magdalény v dnešní Valdštejnské ulici.¹⁰⁷

Ještě před vánocemi roku 1621 koupil Valdštejn sousední zahradu od hradního služebníka Jana Jakuba Khyniga jako základní parcelu pro velkou stavbu. Valdštejn od počátku uvažoval o stavbě svého paláce velkoryse. Zatímco jiným šlechticům vzala válka jakoukoliv chuť k podnikání, Valdštejn neváhal pomýšlet na stavbu velkolepého paláce.¹⁰⁸

Marie Magdaléna udělala první velký krok ke sblížení s Valdštejnem někdy mezi prosincem roku 1621 a dubnem roku 1622, když mu odprodala pět trčkovských domů se zahradou na Malé Straně.¹⁰⁹ Kupní smlouva se nezachovala a cena, za níž Valdštejn domy a zahradu získal, zůstává dodnes utajena. Jisté je, že trčkovské domy představovaly pozoruhodný základ k vybudování nového Valdštejnova sídla, i kdyby se spokojil jen s jejich přestavbou.¹¹⁰

Hlavní součást komplexu budov představoval dům Jana Rudolfa Trčky, orientovaný do dnešního Valdštejnského náměstí. Vznikl spojením tří domů a v jeho renesančních úpravách se zřejmě pokračovalo i po roce 1597, kdy se ho ujal jako dědictví Jan Rudolf. Na dochovaných fragmentech původní stavby v budově pozdějšího Valdštejnského paláce je znát přepych a tento původní trčkovský palác patřil zřejmě k příjemným panským sídlům a k centrům společenského života v předbělohorské Praze.

A stejně slavná byla i jeho zahrada, ve které sedával Jan Rudolf s Adamem z Valdštejna a ostatními přáteli při pověstných setkáních. V zahradě se zřejmě uskutečnilo 21. října 1602 divadelní představení anglických herců. Adam z Valdštejna si zapsal do deníku, že toho dne se dávala u Trčků „*komedie englická*“. I kdyby však byl tento dům Janu Rudolfovi sebemilejší, Marie Magdaléna s jeho prodejem nezaváhala.

¹⁰⁶ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 238.

¹⁰⁷ *Tamtéž*, str. 237.

¹⁰⁸ *Tamtéž*, str. 238.

¹⁰⁹ *Tamtéž*, str. 239.

¹¹⁰ *Tamtéž*, str. 240.

Důležitější se jí zdál dobrý vztah k Valdštejnovi a pro jeho zachování byla ochotná se vzdát i tradičního rodinného sídla.¹¹¹

Druhý rozsáhlý obchod uskutečnil Valdštejn s Marií Magdalénou v lednu 1624. Trčovské zájmy se soustředily do severovýchodních Čech, kde se Marie Magdaléna po koupi Náchoda a Rýzmburku z císařova podílu na dědictví Smiřických pokoušela vytvořit rozsáhlou a celistvou doménu s centrem v Opočně. Tady se také její zájmy střetávaly se zájmy Valdštejna, kterého si zavázala již předem odstoupením trčkovských domů na Malé Straně.¹¹²

Když se ukázalo, že Valdštejn nijak zvlášť nelpí na radě panství na východním okraji své domény, přiměla ho ke směně. Získala tím statky v celkové hodnotě 340 000 zlatých, jimiž zaokrouhlila trčkovskou državu kolem Opočna.¹¹³ Valdštejnovy nároky na pozemkový majetek byly v tomto případě menší. Získal velké panství Kopidlna a několik drobných statků. Rozdíl v ceně uhradila paní Magdaléna Valdštejnovi v hotovosti a to byl asi důvod, proč Valdštejn odkládal transakci až do ledna 1624. Těch 135 000 zlatých mu musela vyplatit paní Trčková až po státním bankrotu, který skoncoval s užíváním dlouhé mince.¹¹⁴

Paní Magdaléna se sice snažila uzavřít obchod dříve, aby mohla zaplatit znehodnocenou mincí, což Valdštejna popudilo, ale nakonec na obchodu netratil a spokojená byla i paní Magdaléna, která cílevědomě budovala ucelené dominium pro svého syna Adama Erdmana.

V kontextu valdštejnsko - trčkovských vztahů hraje zajímavou roli sňatková politika. Adam ml. z Valdštejna byl dlouholetým přítelem hraběte Karla z Harrachu. V roce 1622 se jeho syn Maxmilián oženil s Harrachovu dcerou Kateřinou. Zřejmě s přičiněním svého strýce Adama se Albrecht z Valdštejna oženil s další Harrachovu dcerou Isabelou v roce 1623. Poslední sňatek se uskutečnil v roce 1627, kdy i svou třetí dceru Maxmiliánu provdal Karel z Harrachu do Čech za Adama Erdmana Trčku.

Valdštejn si byl sice dobře vědom významu rodinných pout v harrachovské klice, ale nezdá se, že by se o rodinné vztahy příliš zajímal. S Trčkovými ho v minulosti spojily některé majetkové transakce, v roce 1628 pomáhal potlačit rozsáhlé povstání sedláků na

¹¹¹ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 240.

¹¹² *Tamtéž*, str. 285.

¹¹³ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 779. Dále Ottův slovník naučný, Heslo *Trčka z Lípy*, str. 679.

¹¹⁴ O činnosti mincovního konsorcia a ražení znehodnocené mince Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, str. 241. Dále Ivana ČORNEJOVÁ a kol., *Velké dějiny zemí Koruny české*, svazek VIII, str. 88-89.

trčovských panstvích,¹¹⁵ ale to ho mohlo těžko pohnout k nějakému sblížení. Trčovské prostředí bylo pro jeho vkus příliš nasáklé tradicí české evangelické aristokracie a hlavně mu neslibovalo žádný prospěch. Dokud stál v čele armády a v přízni císaře a dvora, neměl žádný zájem na sblížení s Trčky. Proto také asi Adam Erdman Trčka čekal na svůj plukovníký patent až do února 1630.¹¹⁶ Tehdy asi došlo k těsnějšímu sblížení mezi oběma švagry, neboť Valdštejn se pod vlivem zklamání z císařova nevděku stával přístupnějším k projevům osobní oddanosti a citlivěji reagoval na všechny známky nespokojenosti s císařskou politikou.¹¹⁷

O tom, jak Trčkové navázali s Valdštejnem těsnější kontakty víme ve skutečnosti velmi málo. První konkrétní zpráva se týká až křtin syna Adama Erdmana na Opočně, které se konaly začátkem února 1631. Tam se spolu s dalšími významnými hosty, jako byl Adam z Valdšejna nebo kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu, objevil i Valdštejn. Díky svědectví Jaroslava Sezimy Rašína z Rýzmburka, agenta ve službách emigrace, se dochovalo jediné svědectví o podezřelých jednáních na opočenském zámku v únoru 1631. Bylo sepsáno až rok po Valdštejnově smrti, kdy se vídeňský dvůr pokoušel znovu zrekonstruovat Valdštejnovu zradu císaře a hledal přesvědčující důkazy.¹¹⁸

Pravdou zůstává, že po roce 1631 se rodina Trčků a zejména Adam Erdman dostávají do těsné blízkosti Albrechta z Valdšejna. Sám Adam Erdman, který spojil svou kariéru s Valdštejnem, byl zavražděn spolu s ním v Chebu v únoru 1634.

¹¹⁵ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 385. Dále Josef KOČÍ, *Boje venkovského lidu v období temna*, Praha 1953, str. 51-52.

¹¹⁶ Karel Stloukal (ed.), *Královny, kněžny a velké ženy české*, Praha 1940, str. 261.

¹¹⁷ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 386

¹¹⁸ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 388. O zaujatosti Rašínovy relace též Ivana ČORNEJOVÁ a kol., *Velké dějiny země koruny české*, svazek VIII, str. 134. Dnes již není sporu o tom, že Rašínova relace byla upravena úředníky Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka.

4 Urozená manažerka

4.1 *Správa statků*

Na konci 16. století se projevila větší angažovanost šlechtických žen v rodinném hospodaření. Urozené dámy se ve větší míře zajímaly o chod velkostatku a o možnosti nových obchodů a to často mnohem intenzivněji než jejich manželé. Sami urození pánové si byli vědomi schopností svých žen a často jim přenechávali starost o rodinný majetek. V intencích dobových požadavků na ženu figurovaly na prvních místech šetrnost a přičinlivost, očekávalo se, že se žena bude také starat o rozmnožení rodinného jmění. Tato očekávání pobízela ženy k větší aktivitě, která přinášela hmatatelný efekt. Pro urozené pány by byla práce vysloveným ponížením, ale vůbec jim nevadilo, že se jejich pilné manželky nápadně podobají svou prací a aktivitou měšťanské ženě a rádi jim přenechávali více autority. A to byl vlastně jeden z obrátů, který renesance vnesla do života ženy ze šlechtického prostředí.¹¹⁹

Marie Magdaléna obratnost v hospodářských záležitostech zdělila po své matce Magdaleně ze Salmu a hodně se naučila v době aféry svého strýce Jiřího z Lobkovic, ve které byl zapletený i její otec Ladislav, kdy matce pomáhala ukrývat rodinné bohatství. Když se provdala za Jana Rudolfa Trčku, došlo ke spojení dvou velkých majetků a hospodářské podnikavosti obou manželů.

Jádro trčkovských statků leželo ve východních Čechách, na Hradecku a Čáslavsku, a patřily k němu statky Smiřice, Náchod, Opočno, Nové Město, Lipnice, Ledec, Světlá, Žleby a další. Trčkovské jmění bylo oceňováno na asi 4. miliony zlatých.¹²⁰ O vzestup majetku Trčků se postaral předek Jana Rudolfa, pan Mikuláš Trčka, který využil období husitských válek a následujících let k vytvoření velkého rodového majetku ve středním Posázaví. Spolu se Smiřickými ze Smiřic patřili potom Trčkové k těm nemnoha feudálům, jejichž územní zisky přetrvaly (a dokonce se ještě rozrostly) až do českého stavovského povstání v roce 1618.¹²¹

Sám Jan Rudolf rozmnožil své statky dědictvím po svých příbuzných. Po svém otci Burianovi, který byl královským podkomořím a zemřel v květnu 1591 zdědil Lipnici, Německý Brod, Velíš, Kumberk a Smiřice.¹²² Po nevlastním bratrovi Maxmilianovi,

¹¹⁹ Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1997, str. 76.

¹²⁰ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, Praha 1882, str. 693.

¹²¹ Eduard DOUBEK, *Trčkové a Albrecht z Valdštejna*, Havlíčkovobrodsko 10, 1994, str. 25-30.

¹²² Ottův slovník naučný, Heslo *Trčka z Lípy*, díl 25, str. 679.

královském kraječi, který zemřel bezdětný, zdědil Světlou nad Sázavou, Želiv, Větrný Jeníkov, Heralec a Ledec nad Sázavou.¹²³

Nedlouho po tom uskutečňuje Jan Rudolf několik majetkových přesunů. V roce 1596 kupuje statek Dřevěnice, roku 1598 prodává Ledec nad Sázavou tchýni Magdaleně ze Salmu, v roce 1599 mění statek Želiv za panství Kounice. Velkou majetkovou držbu získává Jan Rudolf v roce 1602, kdy dědí po svých bratrancích Vilémovi a Kryštofu Jaroslavovi panství Opočno.¹²⁴ V roce 1602 učiní Jan Rudolf významný krok, na svou ženu Marii Magdalénu přepisuje panství Světlá nad Sázavou, Lipnici a Chotěboř.¹²⁵

Sama Marie Magdaléna v letech 1609 až 1619 kupuje drobné statky a dědí po bratrovi Mikulášovi Ledec nad Sázavou. Někdy kolem roku 1615 kupuje statek Černíkovice.¹²⁶

Podle konceptu její závěti držela Marie Magdaléna velmi rozsáhlý majetek a samostatně hospodařila na řadě statků. Synovi Adamovi Erdmanovi odkázala Černíkovice, Žaclěř, Žiželeves a Sadovou. Mladšímu synovi Vilémovi odkazuje Kounice, Nový Studenec, Chlum, Bodaneč a Krchleby. Manželovi Janu Rudolfovi pak odkazuje řadu vesnic na Čáslavsku, statky Žireč s Choustnkovým Hradištěm, Dubenec, Heřmanice, Velké a Malé Nehvizdy a Větrný Jeníkov.¹²⁷

Z tohoto rozsáhlého výčtu statků je zřejmé, že Magdalénin osobní majetek byl velmi rozsáhlý. Jednalo se vesměs o prosperující velkostatky, na jejichž správu asi Marie Magdaléna dohlížela osobně prostřednictvím svých správců. Při své energické a praktické povaze se zdá, že byla vrchností velmi přísnou a nesmlouvavou. Její přísnost snad vyplývala z jejího postavení ženy, která je nucena vystupovat více autoritativněji, než by musel muž - pán panství. Na počátku 17. století, kdy získal Jan Rudolf zámek Kounice u Českého Brodu s přilehlými vesnicemi, svěřil na čas správu svých statků Marii Magdaléně. Ta se zřejmě správy statků ujala se svou obvyklou razancí, protože od těch dob se dochovaly v lidovém povědomí pověsti o „Zlé Mandě.“¹²⁸ Zvláště v pobělohorském období pak byla nespokojenost sedláků úzce spojena s protireformačním úsilím vrchnosti. Násilná rekatolizace a kruté zacházení se stalo

¹²³ Ottův slovník naučný, Heslo *Trčka z Lípy*, str. 679.

¹²⁴ *Tamtéž*, str. 679. Blíže k těmto testamentům Pavel KRÁL (ed.), *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550-1650*, České Budějovice 2002, str. 216-221.

¹²⁵ Ottův slovník naučný, Heslo *Trčka z Lípy*, str. 679.

¹²⁶ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého*, díl II, Praha 1887, str. 192-196.

¹²⁷ Tyto informace jsou obsaženy v konceptu závěti Marie Magdalény Trčkové, který je uložen v Národním archivu Praha, fond Česká dvorská kancelář, IVM3, karton 754. Tato informace je převzata z Petr NOSEK, *Východočeské panství Opočno v letech 1618-1636*, diplomová práce, Univerzita Karlova 2009, str. 23.

¹²⁸ Josef PAVEL, *Pověsti českých hradů a zámků*, 5. vydání, Praha 2008, str. 286.

podnětem k nebezpečnému a poměrně dobře organizovanému povstání sedláků na trčkovských panstvích Opočno, Smiřice, Náchod a Nové Město v roce 1628 a postupně zachvátilo celou východní část hradeckého kraje. Do čela odporu se postavili rychtáři z trčkovských vesnic, kteří sjednotili venkovský lid. Povstalým poddaným se zprvu podařilo obsadit Opočno, Nové Město a Náchod. Dokonce se podařilo zajmout i nenáviděného regenta trčkovských panství pana Jindřicha Kustoše. O rozsahu povstání na trčkovských panstvích svědčí i fakt, že Marie Magdaléna s Janem Rudolfem byli nakonec nuceni požádat o pomoc Albrechta z Valdštejna, který se svou armádou povstání potlačil.¹²⁹ Neklid na panstvích zřejmě úplně neustal, o rok později povstávají opět poddaní na opočenském panství, ale v tomto případě šlo jen o menší lokální záležitost.¹³⁰

4.2 Trčkovská panství

Většina trčkovských panství se nacházela ve východních Čechách s centrem v Opočně, menší enklávu tvořila panství v Posázaví. Na panstvích byla poměrně široká skladba hospodářství, Trčkové měli na svých panstvích řadu pivovarů, krčem, režijních velkostatků s vyspělým chovem dobytka, mlýnů, chovných rybníků a ovčínů.

Na rozsáhlé dominium nedohlížela Marie Magdaléna s Janem Rudolfem sama. K ruce měla řadu šafářů a správců a na vše navíc dohlížel trčkovský regent Jindřich Kustoš, který později z trčkovské pozůstalosti získal statek Doubravice.¹³¹ Základem trčkovského majetku byla panství Opočno, Ledec a Světlá nad Sázavou.

V roce 1601 zdědil Jan Rudolf po svém bratranci Kryštofu Jaroslavovi panství Opočno. Kryštof Jaroslav držel Opočno se svým bratrem Vilémem. Vilém se vydal roku 1596 do Uher na tažení proti Turkům a padl při obraně pevnosti Ráb. Kryštof Jaroslav zemřel roku 1601 na následky bojů o Bělehrad. Oba bratři zemřeli svobodní. Opočenské panství, poději odhadnuté konfiskační komisí na 395 000 zlatých rýnských, tvořila řada vesnic s celkem 1144 osedlými.¹³² K opočenskému zámku patřila také velká obora s lovnou zvěří.¹³³ Jan Rudolf začal téměř okamžitě se stavebními úpravami na Opočně a roku 1602 začíná stavět letohrádek s míčovnou ve stylu severoitalské renesance.

¹²⁹ Josef KOČÍ, *Boje venkovského lidu v období temna*, Praha 1953, str. 51-52.

¹³⁰ *Tamtéž*, str. 54.

¹³¹ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 679.

¹³² *Tamtéž*, str. 682.

¹³³ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého*, díl II, Praha 1887, str. 47.

Samotný zámek byl vybudován v letech 1560 až 1567 a řadí se mezi přední aristokratické rezidence 2. poloviny 16. století. Jedná se o impozantní dvoukřídlou renesanční stavbu, kterou Trčkové neustále upravovali. Podařilo se jim dokončit rodinnou hrobku na jižní straně kostela Nejsvětější Trojice, ale v době konfiskace Opočna nebyl stavební vývoj zámeckého areálu dosud uzavřen.¹³⁴

V této souvislosti se nelze nezmínit o řadě portrétů rodiny Trčků, které se na Opočně dochovaly. Na chodbě v 1. patře opočenského zámku jsou umístěny obrazy Marie Magdalény, jejího syna Adama Erdmana¹³⁵ a jeho manželky Maxmiliány z Harrachu. Nejzajímavější je v tomto směru portrét Marie Magdalény, malovaný někdy před rokem 1618, který nám dává alespoň částečnou představu o její podobě ve zralém věku. Paní Magdalena je oblečena do bohatě krumplovaných šatů španělského střihu s vysokým okružím. V levé ruce drží bílý kapesníček. Dívá se na nás inteligentní a lehce pobavená tvář s velkýma očima. Neznámý Mistr Lobkovických portrétů zde zpodobnil vznešenou dámu elegantního zjevu s úzkou pikantní tváří. Nakolik je portrét idealizovaný a nakolik odpovídá skutečné podobě a osobnosti paní Magdalény můžeme jen spekulovat. Paní Magdaleně bylo v době portrétování okolo 40 let a portrét zcela odpovídá dámě jejího vysokého postavení a dobovým portrétním zvyklostem.

Naopak ledečské panství patřilo Trčkům již dlouhá léta. Nějaký čas ho vlastnila Magdalenina matka Magdalena ze Salmu a po smrti Magdalénina bratra Mikuláše se dostalo nazpět do držení Trčků. Marie Magdaléna s Janem Rudolfem často pobývali na ledečském zámku, k němuž patřilo podhradí se štěpnicemi, chmelnicemi, pivovarem a řadou poplužních dvorů.¹³⁶ Samotné město Ledec mělo 153 poddaných, kteří vrchnosti odváděli jak peněžní tak naturální platy. Ledecští měšťané měli právo várečné, ale zároveň byli povinni odebírat pivo z vrchnostenského pivovaru.¹³⁷ V okolních vesnicích bylo několik mlýnů, pil, chovných rybníků a krčem. Při blízkém statku Hamr měli Trčkové i železný hamr.¹³⁸

Na panství Světlá nad Sázavou měli Trčkové další hamr Zahrádka, v blízkosti dolů na železnou rudu. Světelské panství mělo pro Marii Magdalénu a Jana Rudolfa zřejmě velký význam, protože tam v pozdějších letech velmi často pobývali a paní Magdaléna

¹³⁴ František MUSIL - Ladislav SVOBODA, *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov n/Kněžnou*, Ústí n/Orlicí 1995, str. 101-103.

¹³⁵ Oba portréty jsou součástí Přílohy této práce, str. 57 a 58.

¹³⁶ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 695.

¹³⁷ *Tamtéž*, str. 696.

¹³⁸ *Tamtéž*, str. 697.

na Světlé i zemřela.¹³⁹ Bohaté panství s 506 podanými tvořila řada poplužních dvorů, pivovarů, mlýnů rybníků a lesů.¹⁴⁰

V roce 1595 přikoupil Jan Rudolf sousední panství Lipnice, které získal výhodně od hraběte Martina z Thurnu za 15 000 kop grošů míšenských.¹⁴¹ Na lipnickém panství se zřejmě nejvíce dařilo rybníkářství, neboť mělo asi 28 chovných rybníků, což je nejvyšší počet ze všech trčkovských panství.¹⁴²

V roce 1615 uskutečnila Marie Magdaléna samostatnou koupi statku Černíkovice s tvrzí, přilehlými vesnicemi, rozsáhlými lesy a poplužními dvory v blízkosti Rychnova.¹⁴³ Trčkové dále vlastnili řadu menších statků jako Doubravice nad Úpou s rybníky a mlýny.¹⁴⁴ V čáslavském kraji pak statky Dobrovítov, Chlum a Krchleby, kde měli cihelnu.¹⁴⁵ V roce 1601 koupil Jan Rudolf statek Kounice se zámkem a pivovarem, čtyřmi ovčínými, vinicí, několika kaprovými rybníky a mlýny.¹⁴⁶ Velkou předností byla malá vzdálenost od Prahy a rozsáhlé lesy, kam často jezdil na lov.

Dále Trčkové vlastnili drobnější statky u Prahy, které zřejmě sloužily k zásobování jejich pražské rezidence. Jednalo se zejména o statek Vršovice, řadu polí ležících za pražskými branami a vinici a pole u Libně.¹⁴⁷ V předbělohorském období skupovali Trčkové hlavně menší statky a vsi, čímž cíleně zaokrouhlovali zejména doménu ve východních Čechách. K rozsáhlejším nákupům dochází až po Bílé hoře, kdy Trčkové několikanásobně zvětšili svůj majetek nákupem zkonfiskovaných statků.

4.3 *Nákup konfiskátů*

Svébytné postavení v procesu pobělohorských konfiskací zaujímaly ženy, které (až na výjimky) nebyly brány jako politický subjekt a tedy ani jako nepřítel panovníka, stejně jako muži však mohly být nositelkami některých majetkových práv. Vzhledem ke zvláštnímu sociálnímu a právnímu postavení, kterému se po léta těšily, měly přímou

¹³⁹ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník rudolfínského dvořana. Adam ml. z Valdštejna*, Praha 1997, str. 327.

¹⁴⁰ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 702.

¹⁴¹ *Tamtéž*, str. 698.

¹⁴² *Tamtéž*, str. 698.

¹⁴³ *Tamtéž*, str. 679. Tuto informaci uvádí i August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze*, díl II., str. 192-196.

¹⁴⁴ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 679.

¹⁴⁵ *Tamtéž*, str. 691.

¹⁴⁶ *Tamtéž*, str. 704

¹⁴⁷ *Tamtéž*, str. 684

i zprostředkovanou možnost v pozitivním smyslu ovlivňovat své manžely a zachraňovat nebo nabývat majetky. Rozpor mezi obecně uznávanou politickou neutralitou a majetkoprávním postavením předznamenal jejich pozoruhodné možnosti při řešení konkrétních právních situací.¹⁴⁸

Mezi šlechticami po celou dobu pobělohorských konfiskací existoval vysoký stupeň solidarity. Obvykle si vycházely vstříc, a to bez ohledu na vlastní konfesi nebo politickou příslušnost manžela. Šlechtičny se vzájemně informovaly i o jednotlivých konkrétních krocích. V období mezi 20. až 25. květnem 1624 přišlo na adresu císařské dvorské komory hned několik žádostí ze strany příslušnic staré české šlechty. Zdá se, že si tyto ženy navzájem poskytovaly informace o tom, že nastal vhodný a také finančně příznivý okamžik pro zaslání žádostí a formulování jejich nároků na konfiskovaný majetek.¹⁴⁹

Navíc není vyloučeno, že jedním z motivů jejich rychlého postupu bylo zaplatit majetky ještě v dlouhé minci, tedy před naplněním císařova rozkazu o tom, že má komora přijímat platby za konfiskáty výhradně v „nové minci dobré hodnoty.“¹⁵⁰

Do procesu pobělohorských konfiskací zasáhla celá řada významných žen, a to na všech sporných stranách. Ženy, a to ani držitelky deskových statků nebyly obvykle považovány za subjekt daného sporu, ani za případné nebezpečí do budoucnosti. Ale ani tak aktivní šlechtice jako Marie Magdaléna se v tomto období nákupu konfiskátů nemohla zcela obejít bez odkazování na někdejší slávu a zásluhy svého manžela.¹⁵¹ Přesně to udělala, když se v prosinci 1627 pokusila získat do své držby tři vsi, které dosud náležely městům Hradec Králové a Čáslav. Císař tehdy vyslyšel argument Marie Magdalény, že její manžel vydal mnoho peněz císaři a nechal jí vesnice připsat.¹⁵²

Marie Magdaléna vystupovala při nabývání majetků z konfiskací velmi razantně, aktivně a cílevědomě. Zajištěna trčkovským bohatstvím se mohla pustit do velkorysých nákupů, zřejmě vedena názorem, že statky jsou beztak císařskou komorou zkonfiskovány, takže není třeba otálet, protože je mohou skoupit jiní. Proto také největší rozšíření trčkovských držav v severovýchodních Čechách spadá do období po Bílé hoře. Na rozdíl od předchozích let, kdy Trčkové skupovali systematicky jednotlivé vsi, platy

¹⁴⁸ Tomáš KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, Brno 2006, str. 242.

¹⁴⁹ *Tamtéž* str. 744.

¹⁵⁰ *Tamtéž*, str. 744. Dále též Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 897.

¹⁵¹ Tomáš KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, str. 747.

¹⁵² *Tamtéž*, str. 748-749.

a drobné statky, po Bílé hoře již skupují celá panství, zkonfiskovaná účastníkům stavovského povstání.

Roku 1622 získala Marie Magdaléna statek Žireč, konfiskovaný Janu Zylvarovi ze Zylvrštejna a statky Domaslavice a Smidary. V témže roce kupuje výnosný statek Žaclěř s pivovarem a dvěma mlýny od Heřmana Cetyše z Karyše.¹⁵³

Roku 1623 se jí podařilo uskutečnit řadu výhodných nákupů. Jednalo se zejména o statek Bohdaneč, řadu čáslavských vesnic, které byly zkonfiskovány městu Čáslav¹⁵⁴ a panství Větrný Jeníkov po Jiřím Adamovi Roupovci za 18 000 rýnských zlatých.¹⁵⁵

K největšímu rozšíření trčkovského majetku došlo v roce 1623 zakoupením náchodsko-rýzmburského panství, zkonfiskované Janu Albrechtovi ze Smiřic, které zvětšilo opočenské dominium téměř na dvojnásobek. Panství odkoupila Marie Magdaléna od císařské komory prostřednictvím Karla z Lichtenštejna za 205 000 zlatých rýnských.¹⁵⁶

Na českomoravském pomezí kupuje velká panství Větrný Jeníkov, Střítež a Úsobí, dále novostudenecké panství po pánech z Roupova a později také Žleby. Nově zakoupená panství navazují na světelskou a ledečskou řadu drobných statků, čímž zaokrouhlila trčkovský majetek v Posázaví.¹⁵⁷

Cílem Marie Magdalény bylo však vybudování velkého územního celku v hradeckém kraji se středem správy v Opočně. Za tím účelem došlo k velké obchodní výměně mezi ní a Albrechtem z Valdštejna. Roku 1624 uskutečnila rozsáhlou majetkovou směnu, při které získala statky v hodnotě 340 000 zlatých.¹⁵⁸

Ještě téhož roku získává od Adama Škopka z Bílých Otradovic zadlužený statek Doubravice. Zajímavé je, že tento statek získal od císařské komory za své pohledávky vůči Trčkům v roce 1636 bývalý trčkovský regent pan Jindřich Kustoš ze Zubřího.¹⁵⁹

Těmito nákupy se v podstatě územní vývoj celého dominia uzavírá a zůstává beze změny až do roku 1634, kdy byl trčkovský dědic Adam Erdman zavražděn v Chebu. Marie Magdaléna sledovala bedlivě konfiskační obchody a bez velkého váhání do nich investovala. Její konečný podíl na nákupech zkonfiskovaných statků spočítal Tomáš Bílek na 539 664 zlatých a zařadil jí v pobělohorských nákupech konfiskátů na druhé

¹⁵³ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 683.

¹⁵⁴ *Tamtéž*, str. 689.

¹⁵⁵ *Tamtéž*, str. 699.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, str. 524-549.

¹⁵⁷ Eduard DOUBEK, *Trčkové a Albrecht z Valdštejna*, Havlíčkovobrodsko 10, 1994, str. 26.

¹⁵⁸ Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, 2. vydání, Praha 2003, str. 285.

¹⁵⁹ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 700.

místo po Albrechtovi z Valdštejna,¹⁶⁰ což svědčí o její neobyčejné schopnosti a podnikavosti, s níž se dokázala orientovat v nepřehledné pobělohorské situaci.

¹⁶⁰ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 285.

5 Cesta do zkázy

5.1 Dveře všech béd

Do poklidného života trčkovské evangelické rodiny vstoupilo zcela nečekaně stavovské povstání. Marie Magdaléna, jež měla na paměti osud svého otce Ladislava, se vždy snažila udržet rodinu stranou politického dění. Teď byla zděšena představou, že vše, co dosud budovala, by se mohlo zhroutit nějakým neuváženým krokem a sám Jan Rudolf se cítil zaskočen ve svém tolerantním kompromisnictví. Trčkové se proto snažili udržet dobré vztahy na obě strany a nedávat najevo své názory, ale v této rozbouřené době mnoho neuspěli.

Ostatně sama defenestrace byla přijata veřejností s rozpaky a v názorech na ni panovala nejednotnost. Sám Pavel Skála ze Zhoře si neodpustil poznámku: *“Nazejtří ve středu 23. dne máje, jenž je počátek a dveře všech našich následujících bíd a neřestí.”*¹⁶¹

Jan Rudolf se dostal nechtěně do centra dění již brzy po pražské defenestraci. Na srpnovém sjezdu protestantských stavů se katolík Adam z Valdštejna, nejvyšší hofmistr, pokusil ovládnout rokování z titulu přednostního postavení. Nalezl při tom podporu v nejvyšším komorníkovi Jiřím z Talmberka a dvou nekatolických, ale císaři loajálních přísedících zemského soudu - Janu Rudolfovi Trčkovi a Štěpánovi Jiřím ze Štemberka. Třebaže tento poslední pokus o nalezení smírného východiska z krizové situace nepřinesl výrazný výsledek, ilustruje respekt k stavovské hierarchii.¹⁶²

Je příznačné, že se k Adamovi z Valdštejna připojili jeho staří přátelé Trčka a Štemberk. Adam odešel z tohoto jednání se ztrátou posledních zbytků politického kreditu a z jeho dočasných spojenců se Trčka ani Štemberk neodvážili otevřeně vystoupit proti povstání a stáhli se do ústraní.¹⁶³

Pavel Skála ze Zhoře jejich vystoupení popisuje takto: *„...vystoupili i nejvyšší komorník Jan Rudolf Trčka, Štefan Jiří ze Štemberka a jiní, v náboženství i v upřímnosti své vlastenecké nad míru nestálí obojetníci. Dokládající všichni v přímlovách svých, již prve osnovaných, že slušná a náležitá věc jest, aby se dle hlasu nejvyššího hofmistra*

¹⁶¹ Josef JANÁČEK (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře. Historie česká*, Praha 1984, str. 30.

¹⁶² Petr MAŤA, *Svět české aristokracie 1500-1700*, Praha 2004, str. 57.

¹⁶³ Josef JANÁČEK (ed.) *Pavel Skála ze Zhoře. Historie česká*, str. 346.

stalo. Čehož doslychajíce jiní stavové podobojí, k čemu ti vobrtlíkové a kohoutové větrní svou řečí směřovali....“¹⁶⁴

Jana Rudolfa Trčku na srpnovém sjezdu káral i rodinný přítel hrabě Matyáš z Thurnu. Thurn Trčkovi vytýkal, že dostatečně nepodporuje direktorskou vládu, naopak, že chce, aby co nejdříve císařská vojska přitáhla do Čech a vzbouřence potrestala. Thurn Trčku dokonce obvinil ze zásobování císařské armády.¹⁶⁵

Na zemském sněmu v březnu 1619 se již naplno projevíly vážné rozpory mezi vzbouřenými stavy. Janu Rudolfovi se opět dostalo výtky za podporu císařského vojska, za jeho zásobování a dokonce ubytování na svých statcích.¹⁶⁶ Trčka se proti obvinění velice hněvivě ohradil, ale nálepka nespolehlivého mu již zůstala.

Na sněmu¹⁶⁷ bylo také rozhodnuto, že stav státní pokladny by měl být ozdraven konfiskacemi statků zjevných odpůrců povstání. V čele proskribovaných stál kancléř Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, který v té době pobýval u vídeňského dvora a tak záchrana majetku zůstala na jeho ženě Polyxeně. Ta před odjezdem ze země nesvěřila své panství Roudnice nad Labem do opatrování žádnému z mužských přátel rodiny, ale evangeličce Marii Magdaléně, která měla pověst neobyčejně schopné hospodyně. Byla to logická volba, navíc příbuzenský svazek, který ji spojoval s nejvyšším kancléřem, vylučoval možnost nečestného jednání. Její evangelické vyznání pak mělo být ostatečnou záštitou při jednání s povstalci. Přesto ani tato opatření neochránila lobkovický majetek před perzekucí.¹⁶⁸ V této době se však ožyl i jiný podtext. Cílevědomé Marii Magdaléně se určitě dalo věřit mnohem více než mužům, protože byla schopna si zachovat i v divokých poměrech povstání rozvahu. Také bylo nutno, alespoň v začátcích konfliktu hledat dorozumění s některými lidmi z evangelických kruhů. Polyxena mohla doufat, že v Marii Magdaléně najde tu správnou osobu pro záchranu svého majetku.¹⁶⁹

Rozpaky větší části české stavovské společnosti nad průběhem povstání, jeho smyslem a obětmi, které si vyžádalo, se odrazily daleko výrazněji ve světě žen. Marie Magdaléna radila po celou dobu povstání důrazně svému manželovi, aby zachoval dobré spojení se stavy i s císařskými, a sama neváhala udržovat dobré vztahy na obou stranách. Už za povstání poskytla vysokou půjčku císaři Matyášovi (nebyla její vina, že

¹⁶⁴ Josef JANÁČEK (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře. Historie česká*, str. 82.

¹⁶⁵ *Tamtéž*, str. 80.

¹⁶⁶ *Tamtéž*, str. 115.

¹⁶⁷ O generálním sněmu viz František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, 2. vydání, Praha 2003, str. 133.

¹⁶⁸ Pavel MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa*, České Budějovice 2005, str. 67.

¹⁶⁹ Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1977, str. 215.

peníze zabavili stavové), ale na druhé straně plnila také svědomitě všechny povinnosti ukládané povstalcům, že se později sama ocitla v císařské nemilosti.

Své evangelické víry si nikdy nepřestala vážit, ale povstání pro ni bylo především zápasem o zachování rodového majetku a postavení a teprve na druhém místě bojem za svobodu víry. Stejně jako ona smýšlely desítky jiných žen. Opatrnost se stala nejvýraznějším vnějším znakem ženského světa v době povstání.¹⁷⁰

5.2 *Bílá hora a co dál?*

Porážka na Bílé hoře znamenala konec nadějí na zachování stavovského státu. Teď všichni s napětím očekávali, jak s rebely naloží císař Ferdinand II.¹⁷¹ Mnozí z radikálů uprchli za hranice nebo se skrývali a tak boj o zachování rodinného majetku zůstal na ženách, ať už stály na jakékoliv straně. Do boje o majetek se pustila jak Zuzana z Thurnu, manželka uprchlého vůdce povstání hraběte Matyáše z Thurnu, tak Marie Magdaléna Trčková.

Porážka na Bílé hoře zastihla Trčkovy v bezpečném útočišti v Hradci Králové, ale Marie Magdaléna brzy vytušila nebezpečí a začala usilovně hledat cestičky k vítězům a pobízela svého rezignovaného manžela k boji o záchranu.¹⁷² Jan Rudolf se přes své opatrné chování podezření z podpory stavovského povstání nevyhnul. Povstání se sice aktivně nezúčastnil, ale zato je finančně podpořila Marie Magdaléna, která zřejmě ze staré známosti poslala nějaké peníze veliteli stavovského vojska Matyáši Thurnovi.¹⁷³

Marie Magdaléna poznala již na neštěstí svého otce, co znamená upadnout u císaře v nemilost a byla rozhodnuta stůj co stůj, aby Jana Rudolfa nepotkal stejný osud. Z Hradce Králové napsal Jan Rudolf, nepochybně na manželčinu radu Zdeňkovi Vojtěchu Popelovi z Lobkovic poníženou prosbu o přímlovu u císaře a Marie Magdaléna vlastní rukou připojila obsáhlý dovětek. Při vši opatrnosti se však nemohla udržet, aby si nepostěžovala na loupežení císařského vojska a na strašné škody, které s Trčkou utrpěli na svých statcích. Dopis byl napsán 28. listopadu 1620 a Marie Magdaléna dosud doufala, že její rodina vyvázne bez větších obtíží.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 217.

¹⁷¹ Josef PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*, 2. vydání, Praha 1985, str. 25 a 87-95.

¹⁷² Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, 2. vydání, Praha 2003, str. 239.

¹⁷³ Eduard DOUBEK, *Trčkové a Albrecht z Valdštejna*, Havlíčkovobrodsko 10, 1994, str. 26.

¹⁷⁴ Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 232 - 233.

Naděje na císařskou milost se chytal kdekdo a hlavní slovo přitom náleželo ženám, které vyhledávaly s neúnavnou pílí všechny možné cestičky k protekci.¹⁷⁵ I přes úsilí Marie Magdalény byl Jan Rudolf v únoru 1621 obviněn z podpory stavů, na rozkaz Karla z Lichtenštejna zatčen ve svém domě v Německém Brodě a následně držen v domácím vězení ve svém domě v Praze.¹⁷⁶

Marie Magdaléna napnula všechny své síly, aby mu otevřela cestu na svobodu, ale ještě v květnu byl Jan Rudolf stále v domácím vězení. Zprávy o procesech¹⁷⁷ Trčkoví jistě na sebevědomí nepřidaly, i když jeho provinění nebyla v žádném případě tak veliká, aby ho císař mohl zařadit mezi povstalecké předáky. Jak Marie Magdaléna dobře věděla, problémem by se mohlo stát ohromné trčkovské bohatství a snaha o jeho získání, která by mohla vést k nespravedlivým obviněním.¹⁷⁸

Jan Rudolf tehdy napsal znovu prosebný list Zdeňku Popelovi z Lobkovic a Marie Magdaléna k němu opět připojila vlastnoruční dovětek. Nebyl sice rozsáhlý, ale zněl mnohem poníženěji než v předchozím dopise. Sama se však nespolehala jen na Lobkovice, ale hledala pomoc i jinde. Karlovi z Lichtenštejna napsala blahopřejný dopis k bělohorskému vítězství a když sháněl půjčky od české šlechty na zástavu zabavených statků, projevila Marie Magdaléna neobyčejnou prozíravost a velkorysost.¹⁷⁹ To na Lichtenštejna zapůsobilo a obratem informoval Vídeň, že paní Trčková by mohla dvoru půjčit značné částky. Zdá se, že toto také rozhodlo, protože krátce na to byl Trčka “mocným listem“, z 11. září 1621 propuštěn z domácího vězení a o něco později plně rehabilitován. Tím spíše se zdá pravděpodobné, že zájem o potrestání Trčky byl do značné míry způsoben zájmem o konfiskaci jeho majetku. Nebýt vysokých peněžních nabídek Marie Magdalény, sotva by Trčka vyvázl tak snadno.¹⁸⁰

Generální pardon¹⁸¹ vyhlášený 3. února 1622 dal signál k rozsáhlým konfiskacím, které změnily celou strukturu feudální držby v Čechách i na Moravě. Generální pardon znovu postihl i rodinu Trčků. Pokutou měla být tentokrát potrestána Marie Magdaléna, údajně za to, že horlivě plnila povinnosti vypisované vzbouřenými stavy. Zdálo se, že se Trčkové nikdy nevymaní ze začarovaného kruhu císařských represálií. Ale v této době Marie Magdalena již strach neměla. Jakmile jednou začala půjčovat císařským

¹⁷⁵ Josef PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*, str. 243 - 253.

¹⁷⁶ Eduard DOUBEK, *Trčkové a Albrecht z Valdštejna*, Havlíčkovobrodsko 10, 1994, str. 26.

¹⁷⁷ O postihu rebelů viz Ivana ČORNEJOVÁ a kol., *Velké dějiny země Koruny české*, svazek VIII, Praha 2008, str. 77.

¹⁷⁸ Karel STLOUKAL (ed.), *Královny, kněžny a velké ženy české*, Praha 1940, str. 259.

¹⁷⁹ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 239.

¹⁸⁰ Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 237.

¹⁸¹ O významu generálního pardonu viz František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, str. 239-240.

úředníkům peníze, postupovala pomalu ale jistě na stranu vítězů. Tím spíše, že se svými penězi dokázala zacházet a dokonale rozuměla jejich ceně.¹⁸²

Jan Rudolf, šťastný, že se mu podařilo vyváznout, jí nadále přenechal zcela volnou ruku nad majetkem i rodinou.

5.3 *Konverze nebo exil?*

V březnu 1624 vydal císař Ferdinand II. patent, prohlašující katolictví za jedinou přípustnou víru v zemi a všechny reformační směry za zakázané.¹⁸³ Ti, kdo by nepřestoupili na katolickou víru, by byli nuceni opustit své statky a odejít ze země. Otázka zda přestoupit nebo odejít se týkala všech vrstev společnosti a v každé z nich měla poněkud odlišný ohlas. Pro mnoho šlechticů, exponované politiky předbělohorského období nevyjímaje, přestup představoval daleko více problém přesvědčení stavovského než náboženského. Jan Rudolf a ostatní páni, kteří konvertovali ke katolictví, se s vírou vzdávali i iluzí o stavovské politice.

Avšak jak ve šlechtickém, tak i v měšťanském prostředí se otázka konverze dotkla nejvýrazněji žen. Pro ty představovala víra, přes všechnu svou obsahovou omezenost i určitou míru intelektuální svobody.¹⁸⁴

Po řadě opatření, jako byl zákaz oddávání nekatolických osob z roku 1626, došlo i na nekatolické vrchnosti a roku 1627 byly v Čechách i na Moravě vydány mandáty proti nekatolické šlechtě. Členům stavu panského i rytířského se přikazovalo, aby do šesti měsíců buď přestoupili ke katolictví, nebo se vystěhovali ze země. Na různá naléhání a přímlyvy byla sice lhůta prodloužena, avšak zásada zůstala beze změny.¹⁸⁵

Marie Magdaléna na emigraci v žádném případě nepomýšlela, ale na přestup ke katolictví také ne. Zatímco její manžel a syn Adam Erdman konvertovali a dcera Alžběta, provdaná za Viléma Kinského odešla natrvalo do exilu, Marie Magdaléna získala od císaře zvláštní povolení, že smí setrvat ve své víře až do smrti.¹⁸⁶ Pouze nejvýznamnější šlechtičny si mohly vykoupit právo na náboženskou svobodu, zatímco pro muže takové výsady v úvahu nepřipadaly vůbec. Císařské stanovisko sice vyjadřovalo na jedné straně despekt k ženám, na druhé straně jim však přiznalo větší

¹⁸² Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 241.

¹⁸³ František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, str. 245.

¹⁸⁴ Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 244.

¹⁸⁵ František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, str. 245.

¹⁸⁶ Karel STLOUKAL (ed.), *Královny*, str. 260.

stálost ve víře. A tak se vlastně vracelo k představě o podřadné úloze pobožných manželek, která se vynořovala po celé předbělohorské období v nejrůznějších formách.¹⁸⁷

Pro Marii Magdalénu přinášela tato výhoda jedinou nevýhodu. Jako protestantka nemohla nikdy počítat s tím, že pronikne do dvorských kruhů. Zdá se však, že s tím ani nepočítala. Při své povaze měla určitě dostatečné uspokojení ze závratného růstu trčkovského majetku, z hraběcích titulů manžela a syna, které získali v roce 1628, z příbuzenského spojení s Harrachy a s Albrechtem z Valdštejna.

Marie Magdaléna stála sice více na straně vítězů, ale povstání a dva následující roky jí znovu utvrdily v nedůvěře k Habsburkům a k maximální opatrnosti. Neohlížela se sice ani v nejmenším na postižené, o jejichž statky rozšířila trčkovskou enklávu, ale pocitu solidarity se šlechtou v exilu se nevzdala. Dokud válka neskončila a všechny záležitosti nebyly uzavřeny, Trčkové si nechávali její zásluhou otevřené dveře do Vídně i ke šlechtě v exilu.¹⁸⁸

Nebyla ostatně sama, kdo se v pobělohorském období obával o tradiční stavovské hodnoty. Většina české šlechty ve velmi brzy začala obávat představy, že habsburské vítězství povede ke zničení české šlechtické společnosti, založené na tradiční hierarchii a že dojde k devalvaci tradičního postavení starobylých českých rodů¹⁸⁹. Následné nechutné finanční spekulace, vědomí znehodnocování českých právních tradic, rekatolizace i nová absolutistická ústava, ustavená členy vídeňské tajné rady takřka bez účasti českých zástupců, to vše vzbuzovalo pocit křivdy napříč celou českou společností.¹⁹⁰

5.4 Poslední zápas

Roku 1628 se zdálo, že rodinu Trčků nemůže nic ohrozit. Především zásluhou Marie Magdalény, která se neúnavně snažila pozdvihnout majetkovou i společenskou prestiž rodiny, dosáhli Trčkové v této době vrcholu svého postavení.

¹⁸⁷ Josef JANÁČEK, *Ženy*, str. 246.

¹⁸⁸ *Tamtéž*, str. 246.

¹⁸⁹ Rozčarování zaznívá i z dopisů katolických manželů Polyxeny a Zdeňka Popela z Lobkovic, viz Pavel MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa*, České Budějovice 2005.

¹⁹⁰ MARIE KOLDINSKÁ - Petr MAŤA (edd.), *Deník rudolfinského dvořana. Adam ml. z Valdštejna*, Praha 1997, str. 29.

Syn Adam Erdman se oženil s dcerou hraběte z Harrachu, Jan Rudolf získal hraběcí titul, ovšem za cenu konverze ke katolictví, ale sama Marie Magdaléna mohla díky zvláštnímu císařskému výnosu setrvat u své víry. Trčkové se nesmírně obohatili pobělohorskými konfiskacemi a získali i společensky. V této době se splnila největší očekávání Marie Magdalény a zdálo se, že může být nadmíru spokojená. Ve světle pozdějších událostí se však zdá, že přes všechnu svoji pragmatičnost a zdánlivě snadnému přizpůsobení se novým pořádkům, jako by jí chyběly staré stavovské hodnoty předbělohorské doby.

Nebyla by jediná, kdo se stavěl rozpačitě k novým pořádkům. Většina české stavovské společnosti prožívala určité rozčarování z pobělohorských poměrů a zvláště z omezení stavovských privilegií. U Marie Magdalény se to projevilo jejím větším příklonem k emigraci, který se výrazněji projevil po roce 1628, snad v souvislosti s vydáním Obnoveného zřízení zemského, které donutilo opustit vlast další přátele Marie Magdalény.¹⁹¹

Marie Magdaléna se v této době maximálně podřídila novým požadavkům, z nichž se jí podařilo vytěžit maximum, na druhé straně se nedokázala zbavit myšlenek na obnovu předbělohorských poměrů, ovšem v určité modifikované podobě, kterou si zřejmě přesně nedokázala představit.¹⁹² Značnou roli zde hrála i její dlouholetá nedůvěra k Habsburkům, s nimiž měla špatné zkušenosti již od mládí.

Velký vliv na ni měla i její dcera Alžběta Kinská, která žila v emigraci v Drážďanech a se kterou si často dopisovala¹⁹³ a jeden z jejích nejstarších přátel hrabě Matyáš z Thurnu, který působil ve službách švédského krále Gustava Adolfa. Ve starší české historiografii jsou její činy z této doby dávány do přímé souvislosti s tzv. Valdštejnovým spiknutím proti císaři Ferdinandovi II. Odhlédnuto od faktu, že opozici vůči císaři, kterého většina české společnosti vnímala jako uzurpátora, nelze tak úplně hodnotit jako zradu, se zejména Josef Pekař¹⁹⁴ téměř bezvýhradně ztotožnil se závěry císařské vyšetřovací komise, která se zabývala Valdštejnovým spiknutím, přikládal velký význam relaci Jaroslava Rašína, aniž by zohlednil i jiné motivy a pohnutky v jednání zúčastněných osob.

¹⁹¹ František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, str. 253.

¹⁹² Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 390.

¹⁹³ Josef PEKAŘ, *Valdštejn. Dějiny Valdštejnského spiknutí*, Praha 2008, str. 276.

¹⁹⁴ *Tamtéž*.

V intencích Pekařových závěrů pokračoval ve svých pracích i Josef Janáček,¹⁹⁵ který s určitými výhradami přisoudil Marii Magdaléně stěžejní úlohu ve zrádných plánech proti císaři. Janáček k tomu píše: „Marii Magdaléně zřejmě patřila hlavní zásluha na tom, že se trčkovská domácnost, přes všechny vnější znaky velkého smíření s Habsburky, stala už kolem roku 1630 nenápadným, ale dost důležitým konspiračním centrem proti vládě.“¹⁹⁶ Pro Janáčka byla motivem opozice proti císaři zejména pomsta, kterou lze jako motiv možná akceptovat v případě Valdštejna, ale rozhodně ne v případě Marie Magdalény.

Důvody, které vedly Marii Magdalénu ke spojení s Valdštejnem a emigrací, nebyly nikdy náležitě probádány a vyhodnoceny a většinou se jí podsouvaly motivy Valdštejnovy. Dlouhodobý problém řešený v souvislosti se zradou Valdštejna a rodiny Trčků na císaři se nezdá být ve faktech samotných, ale spíše v interpretaci a vyhodnocení těchto faktů.

Teprve Zdeněk Kalista se pokusil o nezájaté hodnocení tehdejších událostí s důrazem na psychologii a širší souvislosti v jednání hlavních aktérů.¹⁹⁷ Kalista měl ovšem už k dispozici nové prameny. Počátkem sedmdesátých let 20. století pořádal v Náchodě archiv Piccolominiů a zcela náhodně objevil dopis Piccolominiho sekretáře o tom, že Piccolominiho relace, která vedla k pozdějším tragickým událostem, byla upravená, což může zpochybňovat i další závěry tehdejší vyšetřovací komise.

Zprávy o tehdejších událostech pocházejí zejména ze tří dobových pramenů. Jedná se zejména o relaci Jaroslava Sezimy Rašína, který byl s Trčkovými i s Valdštejnem v úzkém styku, zprávu plukovníka Antonína Schliefa, který sloužil pod Valdštejnem a relaci Valdštejnova důstojníka Octavia Piccolominiho.¹⁹⁸ O tyto zprávy se opírala i tehdejší vyšetřovací komise a z jejích závěrů vycházela až donedávna česká historiografie. Nehodlám zde řešit otázku důvěryhodnosti dochovaných pramenů, mnohem důležitější se mi zdá, ptát se po motivech zejména Marie Magdalény, a to v širších souvislostech tehdejších událostí.

I když se Marie Magdaléna znala s Valdštejnem již delší dobu, jejich styky nepřekročily společenský rámec. K bližším stykům došlo zřejmě až po roce 1627, kdy se Adam Erdman oženil s Maxmiliánou z Harrachu a stal se tak Valdštejnovým

¹⁹⁵ Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 2003. Dále *Ženy české renesance*, Praha 1987, *Valdštejnova smrt*, Praha 1970.

¹⁹⁶ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 387.

¹⁹⁷ Zdeněk KALISTA, *Valdštejn. Historie odcizení a snu*, Praha 2002, str. 12.

¹⁹⁸ Josef PEKAŘ - Zdeněk KRISTEN, *Odhalení o Valdštejnově zradě a smrti. České znění relací Jaroslava Rašína a Ottavia Piccolominiho*, Praha 1934.

švagrem. Po Valdštejnově sesazení z čela císařské armády, nebyl zřejmě Valdštejn proti bližším stykům se svými příbuznými, možná hledal i oporu a zázemí v této pro něj nelehké době. Proto se asi zúčastnil počátkem února 1631 křtin syna Adama Erdmana na zámku Opočno.¹⁹⁹

Do historie tato událost vstoupila jako stěžejní okamžik a počátek zrádných kontaktů Albrechta z Valdštejna s nepřítelem. Adam Erdman pozval na oslavu i emigranta Jaroslava Sezimu Rašína, který se pohyboval v okolí hraběte Matyáše z Thurnu, a při této příležitosti naznačil, že by sesazený generalissimus ochotně navázal kontakty s hrabětem z Thurnu i se švédským králem.²⁰⁰

Díky Rašínovi se dochovalo jediné svědectví o podezřelých jednáních na opočenském zámku v únoru 1631. Bylo sepsáno až rok po Valdštejnově smrti, kdy se vídeňský dvůr pokoušel znovu rekonstruovat Valdštejnovu zradu a hledal přesvědčující důkazy. V pozadí celého jednání s Rašínem stál tehdy český kancléř Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka. Ten se nezbavil své nenávisti k Valdštejnovi ani po jeho smrti a ulpělo na něm celkem oprávněné podezření, že Rašína jako svědka silně ovlivňoval. Pochybnosti o Rašínově výpovědi stále trvají, je však jisté, že původní verzi upravovali Slavatovi úředníci.²⁰¹

Podle této výpovědi se zrada začala rodit na Opočně v dorozumění Trčků s Valdštejnem. Bez Valdštejnova souhlasu by se Adam Erdman asi těžko odvážil naznačovat Rašínovi, že je Valdštejn ochoten jednat se Švédy.²⁰²

Faktem dále zůstává, že Marie Magdaléna udržovala čilé styky s emigrací. Nedá se vyloučit, že značný vliv na ní měla její dcera Alžběta Kinská, dáma mimořádně schopná a energická, která žila v Drážďanech a nemohla se zbavit naděje na návrat do vlasti.²⁰³ Značný vliv na jednání Marie Magdalény mohl mít i fakt, že i její mladší syn Vilém, který se nezřekl evangelické víry, pobýval v zahraničí.²⁰⁴ Zdá se, že Marie Magdaléna stála rozpolcená mezi snahou pomoci dětem v zahraničí a současně zajištěním části rodiny ve vlasti.

Sama považovala nové poměry ve vlasti za neudržitelné a prozatimní a v řešení tohoto problému přičítala velký vliv právě emigraci. Těžko říci, jak by si představovala nápravu stávajících poměrů, také by se jí asi nechtělo vracet pobělohorské konfiskáty,

¹⁹⁹ Josef Janáček, *Valdštejn*, str. 388-390.

²⁰⁰ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 378.

²⁰¹ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 388.

²⁰² *Tamtéž*, str. 388. Dále Josef PEKAŘ, *Valdštejn. Dějiny valdštejnského spiknutí*, Praha 2008, str. 276.

²⁰³ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 387.

²⁰⁴ Karel STLOUKAL (ed.), *Královny, kněžny a velké ženy české*, Praha 1940, str. 261.

ale je možné, že i tak životem ostřílená žena podlehla sentimentálnímu pocitu a že v ní sílil stesk po předbělohorských poměrech. Pokud by tomu tak skutečně bylo, její následující jednání by bylo triumfem naděje nad zkušeností.

Právě toto se dá být motivem jejích postojů, zejména udržování spojení s tak nebezpečným protivníkem císaře, jako byl hrabě Jindřich Matyáš z Thurnu, kterého ani v emigraci nepřestala podporovat. Přes všechnu tuto její aktivitu však nelze zcela souhlasit s tvrzením Josefa Janáčka, že právě díky ní se stala trčkovská domácnost důležitým konspiračním centrem proti císaři.²⁰⁵ Spíše se zdá, že se Marie Magdaléna nedokázala oprostít od sentimentu nad ztrátou předbělohorských poměrů, nad tím, že dcera Alžběta, syn Vilém a řada přátel pobývají v exilu. Právě ze starého přátelství podporovala hraběte z Thurnu, což svědčí o mimořádné stálosti jejího charakteru.

V souvislosti s těmito aktivitami paní Magdalény je potřeba zdůraznit, že jí v této době bylo asi 62 let. Zdá se, že i její věk zde hrál značnou roli, zvláště u tak energické ženy, která byla zvyklá celý život řídit rodinné záležitosti, a tak zcela určitě chtěla být i nadále užitečná své rodině a přátelům. Sám Thurn v dopise králi Gustavu Adolfovi zmiňuje že: „*stará paní ví o celém tajemství a věrně napomáhá.*“²⁰⁶ Jak je vidět, Marie Magdaléna je v dobové korespondenci označována jako „stará paní Trčková“ či „stará hraběnka Trčková“, což mohlo být pouhé rozlišení od její snachy Maxmiliány, ale domnívám se, že to spíše souviselo s jejím pokročilým věkem. Faktem zůstává, že Marie Magdaléna byla zdatná organizátorka, protože přes ní proudila korespondence se zahraničím. Zvláště čilou korespondenci udržovala s dcerou Alžbětou, oddanou emigrantským cílům. Poslové z Drážďan nosili často listy na trčkovské zámky Žleby nebo Světlou, a matka s dcerou si prý psaly „citrony“, zřejmě citronovou šťávou, aby písmo bylo čitelné jen po určité přípravě. V aktech trčkovského procesu se dochovaly úřední pokusy rozluštit tuto šifru.²⁰⁷

Rašín později ve své relaci popisuje jedno setkání s Marií Magdalénou na zámku Světlá nad Sázavou, který se stal v této době trvalým sídlem manželů Trčkových: „*Mezitím byl jsem s hrabětem Adamem Trčkou v Světlé nad Sázavou i počala stará hraběnka Trčková o těchto švédských korespondencích se mnou mluvit a na všechno se vyptávat. Zpravil jsem jí také o všem, co se stalo, čemuž všemu se ona velice radovala a z toho neobyčejné zalíbení měla a pravila mi: Můj milý, chovejte se v těchto věcech*

²⁰⁵ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 387.

²⁰⁶ Josef PEKAŘ, *Valdštejn*, str. 59.

²⁰⁷ *Tamtéž*, str. 276.

hezky opatrně a mlčte před cizími, neboť kdyby to tady zvěděli, přišli bychom o hlavy a statky.“²⁰⁸

Sám Albrecht z Valdštejna měl o Marii Magdaléně vysoké mínění, litoval prý, že Magdaléna není mužem, a že by dal mnoho za to, aby starý Trčka byl tak chytrý jako ona.²⁰⁹ V souvislosti s Valdštejnem, prý tak nejvíce litovala toho, že se jednání mezi ním a švédským králem neuskutečnilo hned v roce 1631 po obsazení Praha Sasy, a že Valdštejn na sebe vzal znovu císařský generalát.²¹⁰ Marie Magdaléna se zdála být zaskočená touto situací, zvláště když ještě před vpádem saského vojska do Čech, dala prý k dispozici 50 000 zlatých jako půjčku na verbovní této armády.²¹¹ Zdá se, že nebyla schopná zcela porozumět Valdštejnovým záměrům a složitým diplomatickým tahům.²¹²

Současně ani Trčkové neměli konkrétní představu o možném zvratu. Jakmile projevíli zájem o navázání styků mezi Valdštejnem, Švédy a emigrací, stavěli se za program odčinění Bílé hory a za návrat emigrace, ale současně se nechtěli vzdát ničeho, čeho právě po Bílé hoře od Habsburků dosáhli.²¹³ Právě tato nejednoznačnost se zdá být důvodem pozdějších tragických událostí. Jejich vize politického a společenského obratu zůstávala mlhavá a opírala se ve velké míře rodinné a přátelské kontakty.

Marie Magdaléna si jistě nepřála navracet majetek získaný po Bílé hoře, ale současně si přála návrat Kinských, Thurna, mladšího syna Viléma a přátel roztroušených v zahraničí. Leitmotivem jejího jednání byla především starost o své děti a přátele v zahraničí. Těžko předvídat, jak by byla schopná ovlivnit následující události, které od roku 1633 nabývaly rychlý spád. Smrt jí zastihla ve Světlé nad Sázavou 8. ledna 1633.²¹⁴ O povaze její nemoci nebo okolnostech její smrti bohužel není nic známo. Adam z Valdštejna si o této události zapsal, tak, jak bylo jeho zvykem, krátkou poznámku: „*Dnes po půlnoci paní hrabinka Rudolfova Trčková na Světlý umřela.*“²¹⁵

Smrt této energické ženy, která do poslední chvíle pevně třímala otěže rodinné politiky, zasadila těžkou ránu nejen stárnoucímu Janu Rudolfovi, ale i dětem. Dcera Alžběta sice pobývala v emigraci a syn Vilém na dlouhodobé kavalírské cestě, ale oba udržovali s matkou úzké kontakty a byli na ní do značné míry i finančně závislí. Starší

²⁰⁸ Josef PEKAŘ, *Valdštejn*, str. 83.

²⁰⁹ Jaroslav ČECHURA (ed.), *Královny a kněžny české*, Praha 1997, str. 215.

²¹⁰ Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 401.

²¹¹ Jaroslav ČECHURA (ed.), *Královny*, str. 215.

²¹² Josef JANÁČEK, *Valdštejn*, str. 389.

²¹³ *Tamtéž*, str. 389.

²¹⁴ MARIE KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 327.

²¹⁵ *Tamtéž*, str. 327.

syn Adam Erdman, v jehož vojenskou kariéru ve službách Albrechta z Valdštejna vkládala Marie Magdalena velké naděje, její smrtí ztratil oporu, která mu po zbytek života citelně chyběla. Adam Erdman přežil svou matku o pouhý rok, bratr Vilém zemřel v téže době a na podzim roku 1634 umírá i Jan Rudolf Trčka.²¹⁶ Trčkovský majetek byl po chebské exekuci zkonfiskován a rod Trčků upadl téměř v zapomnění.

²¹⁶ Marie KOLDINSKÁ – Petr MAŤA (edd.), *Deník*, str. 380.

6 Závěr

Tragické události v Chebu z února 1634, při nichž zahynuli Adam Erdman Trčka, Vilém Kinský a Albrecht z Valdštejna, lze považovat za vyústění a závěr vleklého boje o český stavovský stát. V budoucnosti se již nezformovala dostatečně silná opozice proti Habsburkům, český stát se stal o dlouhá staletí pouhým satelitem v rámci Habsburské monarchie, stavovské hodnoty a privilegia zanikly, absolutistická panovnická moc byla upevněna, jedním ze základních pilířů státnosti se stala katolická víra.²¹⁷

Nelze s naprostou jistotou tvrdit, jak by se vyvíjely události v případě úspěchu protestantské opozice, je ale možné se domnívat, že česká státnost by již stejně nenabyla podoby z předbělohorské doby. Podoba českého státu, tak jak ji známe z doby před Bílou horou, byla definitivně pryč a nezodpovědná hra s ohněm části české šlechty měla zdrcující následky.

Sami Trčkové se na poslední chvíli snažili neúspěšně zvrátit běh událostí. Zcela nečekaně se exponoval plukovník Vilém Trčka, mladší bratr Adama Erdmana, který se dosud držel stranou veškerých významných událostí a s rodinnými ambicemi své zemřelé matky Marie Magdalény a svého bratra měl málo společného. Zcela náhle však napsal 22. února 1634 dopis císaři Ferdinandovi II, v němž ho poníženě ubezpečuje o oddanosti habsburskému domu.²¹⁸

Následná snaha již velmi nemocného Jana Rudolfa Trčky o záchranu rodinného majetku pak vyznívá zcela naprázdno. Trčkovské dědictví se stalo složitým problémem, protože Adamu Erdmanovi v době jeho smrti patřila jen menší část trčkovského majetku a jeho bratru Vilémovi nepatřilo vůbec nic. Vilém Trčka zemřel náhle na jaře roku 1634 a proti Janu Rudolfu Trčkovi byl zahájen proces pro velezradu.²¹⁹

Podle závěti Jana Rudolfa Trčky z 2. června 1634²²⁰ odkázal své statky rovným dílem svým dcerám Alžbětě Kinské a Johaně Švamberkové a své snaše Maxmiliáně z Harrachu. Panství Světlá nad Sázavou, Žleby a Kounice pak odkázal svému

²¹⁷ O proměnách šlechty po Bílé hoře viz Ivana ČORNEJOVÁ a kol., *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. VIII, Praha 2008, str. 248-261.

²¹⁸ Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 2003, str. 499.

²¹⁹ *Tamtéž*, str. 529.

²²⁰ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, Praha 1882, str. 687. Dále Pavel KRÁL (ed.), *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty*, České Budějovice 2002. Testamentům Jana Rudolfa Trčky se věnoval Jaroslav ŠŮLA, *Dva kšafy Jana Rudolfa Trčky z Lípy*, Stopami dějin Náchodská 5, str. 159-169.

nejlepšímu příteli Adamovi z Valdštejna.²²¹ Na tuto závěť však již v pozdějším trčkovském procesu nebyl brán zřetel. Hlavním motivem obvinění a odsouzení Jana Rudolfa byla okolnost, že se nedalo přesně zjistit, které statky komu z rodiny náleží. Proto bylo třeba, aby se konfiskace vztahovala na všechny trčkovské statky bez jakékoli výjimky.²²² Jan Rudolf Trčka umírá 29. září 1634²²³ ve svém domě v Německém Brodě a konfiskační proces se rozjíždí naplno. Již následujícího roku jsou Marie Magdaléna s Janem Rudolfem obviněni z velezrady. Pro úplnost jsou jim započítána i provinění za stavovského povstání, podpora hraběte Matyáše z Thurnu, styky s Valdštejnem a nakonec obohacení se na úkor císařské komory, což se zdá být největším proviněním.²²⁴

Proces proti Janu Rudolfu Trčkovi a Marii Magdaléně z léta 1635 pak učinil tečku za trčkovským majetkem. Podle císařského výnosu z května 1636 „*paměť Jana Rudolfa Trčky a jeho manželky pro jejich vytčená provinění za proklatou byla vyhlášena a veškeré jmění a statky po nich pozůstalé královské komoře jsou přisouzeny.*“²²⁵ Po uzavření trčkovského procesu byla císařskou rezolucí z června 1636 vymazána z desek zemských závětí Jana Rudolfa Trčky a všechny trčkovské statky a jmění, odhadované skoro na 4 miliony zlatých zkonfiskovány císařskou komorou.²²⁶

Lze se domnívat, že tyto katastrofální následky měly původ v přehnaných ambicích Marie Magdalény a Adama Erdmana. Marie Magdaléna, která vždy projevovala dostatek zdravého rozumu a prozíravosti se v tomto případě zřejmě nechala unést vizemi o zářné kariéře svého syna Adama Erdmana. Celá tato záležitost se zdá být odrazem její celoživotní snahy po povznesení majetkové a společenské prestiže rodu. Jako matka, která se celý život snažila, aby její děti zaujaly ve stavovské společnosti odpovídající postavení, zřejmě v tomto případě přecenila jak své možnosti, tak možnosti dalších účastníků. Její jednání dostává zcela jiný rozměr, když zohledníme, že postupovala zcela v intencích dobové morálky a myšlení. Vedena snahou zabezpečit blaho rodu a svých dětí, tak jak se to od ní ostatně očekávalo, v tomto případě ustoupila od zdrženlivosti, se kterou se vždy stavěla k politickým záležitostem.

²²¹ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 684-685.

²²² Eduard DOUBEK, *Trčkové a Albrecht z Valdštejna*, Havlíčkovobrodsko 10, 1994, str. 29.

²²³ Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, str. 685. Jan Rudolf Trčka byl zřejmě pohřben v rodinné hrobce ve Světlé n/Sázavou, ale přesné uložení jeho ostatků není známo.

²²⁴ *Tamtéž*, str. 686.

²²⁵ *Tamtéž*, str. 687.

²²⁶ *Tamtéž*, str. 688.

Faktem zůstává, že bylo stále těžší setrvat v neměnném kursu doby předbělohorské. Prozatimní respektování poměrů po Bílé hoře pak došlo katarze ve 30. letech 17. století, kdy se Trčkové, vždy ze zásady zdrženliví k politickému dění a věnující se hospodářskému podnikání, zcela obrátili a vstoupili do politiky způsobem, který lze přinejmenším označit jako velmi nešťastný.

Značnou roli zde zřejmě hrálo i rozdělení rodiny, přičemž část rodiny pobývala v emigraci. Problém pouze zdánlivě nepochopitelného jednání Marie Magdalény se zdá být právě v rozpolcenosti mezi snahou pomoci dětem v emigraci a zároveň zajistit odpovídající postavení trčkovskému dědici Adamu Erdmanovi. V jejím jednání tedy nelze hledat touhu po pomstě nebo snahu intrikovat, naopak se zdá, že se po celou dobu snažila co nejlépe hájit zájmy svých dětí v emigraci a zájmy svých přátel. Zcela nově nám tedy vystupuje obraz ženy, která nejenže netouží po pomstě, která jí byla často připisována, ale především matky a přítelkyně, která se nikdy nezpronevěřila morálním hodnotám, které celý život vyznávala. Marie Magdaléna, vyrostlá v nejlepších tradicích stavovského státu a hájící jeho hodnoty, se po celý život snažila co nejlépe hájit zájmy své rodiny a svých přátel, což svědčí o nebývalé síle a stálosti jejího charakteru. Přes všechnu svou pragmatičnost, zůstala pevně zakotvena v tradicích stavovského státu předbělohorské doby a nedokázala se, tak jako mnoho jiných jejích současníků, ať již byli jakékoli konfese, smířit se ztrátou „starého světa“.

7 Seznam použitých edic pramenů a literatury

7.1 Edice pramenů

Josef JANÁČEK (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře. Historie česká*, Praha 1984.

Marie KOLDINSKÁ - Petr MAŤA (edd.), *Deník rudolfínského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602 - 1633*, Praha 1997.

Pavel KRÁL (ed.), *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550-1650*, České Budějovice 2002.

Pavel MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna*, České Budějovice 2005.

Jiří MIKULEC (ed.), *Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti*, Praha 1996.

Josef PEKAŘ - Zdeněk KRISTEN, *Odhalení o Valdštejnově zradě a smrti. České znění relací Jaroslava Rašína a Ottavia Piccolominiho*, Praha 1934.

7.2 Literatura

Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, I. a II. díl, Praha 1882-1883.

Václav BŮŽEK, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha 2002.

Ivan BROŽ, *Velké postavy rodu Kinských*, Praha 1997.

Alessandro CATTALANO, *Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu*, Praha 2008.

Jaroslav ČECHURA a kol., *Historie českých spiknutí*, Praha 2000.

Jaroslav ČECHURA (ed.), *Královny a kněžny české*, Praha 1997.

Ivana ČORNEJOVÁ - Jiří KAŠE - Jiří MIKULEC - Vít VLNAS, *Velké dějiny zemí Koruny české 1618-1683*, svazek VIII., Praha 2008.

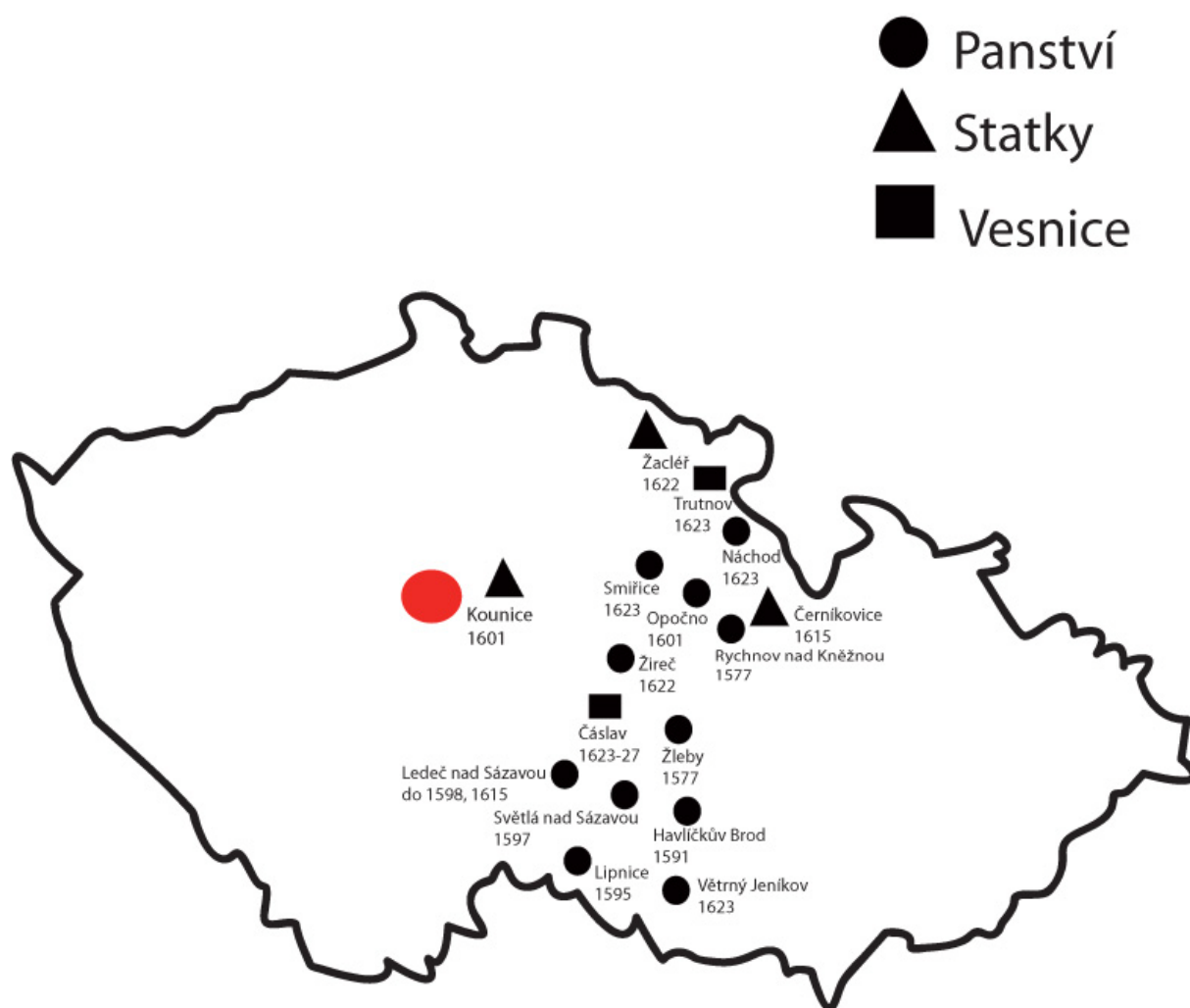
Eduard DOUBEK, *Trčkové a Albrecht z Valdštejna*, Havlíčkovobrodsko 10, 1994.

Jan HALADA, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992.

Ivan HLAVÁČEK - Jaroslav KAŠPAR - Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, 3. doplněné vydání, Praha 2002.

- Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, 2. vydání, Praha 2003.
- Josef JANÁČEK, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987.
- Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, 1. vydání, Praha 1976, 2. vydání, Praha 1987.
- Zdeněk KALISTA, *Valdštejn. Historie odcizení a snu*, Praha 2003.
- Stanislav KASÍK - Petr MAŠEK - Marie MŽYKOVÁ, *Lobkowitzové*, Praha 2002.
- František KAVKA, *Bílá hora a české dějiny*, 2. vydání, Praha 2003.
- Tomáš KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, Brno 2006.
- Josef KOČÍ, *Boje venkovského lidu v období temna*, Praha 1953.
- Marie KOLDINSKÁ, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha - Litomyšl 2001.
- Petr MAŤA, *Svět české aristokracie 1500-1700*, Praha 2004.
- František MUSIL - Ladislav SVOBODA, *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov n/Kněžnou, Ústí n/Orlicí* 1995.
- Petr NOSEK, *Východočeské panství Opočno v letech 1618-1638*, diplomová práce, Univerzita Karlova 2009.
- OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ, díl 25, Praha 1906.
- Josef PAVEL, *Pověsti českých hradů a zámků*, 5. vydání, Praha 2008.
- Josef PEKAŘ, *Valdštejn. Dějiny valdštejnského spiknutí*, 3. vydání, Praha 2008.
- Josef PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*, 1. vydání, Praha 1971, 3. upravené vydání, Praha 1996.
- Miloš POJAR, *Jindřich Matyáš Thurn. Muž činu*. Praha 1999.
- August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, sv. II., Praha 1994.
- Karel STLOUKAL (ed.), *Královny, kněžny a velké ženy české*, Praha 1940.
- Tomáš ŠIMEK, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách*, díl VI. Východní Čechy, Praha 1989.
- Jaroslav ŠŮLA, *Dva kšafy Jana Rudolfa Trčky z Lípy*, Stopami dějin Náchodska 5, Státní okresní archiv, Náchod 1999.
- Aleš VALENTA, *Dějiny rodu Kinských*, Praha 2004.

8 Přílohy

Příloha č. 1: Nejvýznamnější panství v držení Trčků z Lípy přibližně mezi lety 1590 – 1634. Rekonstrukce mapy autorka. Grafická úprava mapy Andrea Mikysková.

Příloha č. 2: Mistr lobkovických portrétů: Marie Magdaléna Trčková z Lípy před rokem 1620. Obraz umístěn na zámku Opočno. Foto archiv autorky.

Příloha č. 3: Adam Erdman Trčka z Lípy. Olej neznámého mistra z doby kolem roku 1630. Zámek Opočno. Foto archiv autorky.

